

41159

HARMADIK KIADÁS

Ára P 1.20

Lovassy Andor



AZ
Eiffel-torony
árnyékában

Holler

PÁRIZSI APRÓSÁGOK

A

M. [REDACTED]

TUDOMÁNYEGYETEM

KÖNYVTÁRA

SZEGED

41159

FIGYELMEZTETÉS.

Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és egy hónapig terjedhető elzárással büntetendő, aki közgyűjteményben őrzött kéziratot, könyvet vagy más tárgyat eltulajdonítás szándéka nélkül, de a kikölesönzés tekintetében meghatározott szabályok megszegésével elvisz vagy a szabályszerűen kikölesönzött kéziratot, könyvet vagy más tárgyat a kikölesönzésre megszabott határidő letelte után felhívás ellenére sem szolgáltatja vissza. (1929:XI. t.-c. 46. §.)

**<AZ EIFFEL-TORONY
ÁRNYÉKÁBAN>**

PÁRIZSI APRÓSÁGOK

**IRTA:
LOVASSY ANDOR**

**3.
HARMADIK, JAVÍTOTT KIADÁS**

1938.

ÁRPÁD NYOMDA NYOMÁSA SZEGED.

SZTE Egyetemi Könyvtár



J000906535

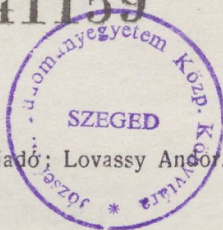


*„Csupasz, bús erdők, vén hegyek,
Kikhez várostól menekültem,
Kacagjatok ki: elmegyek
A városoknak Városába.“*

ADY: Utólszor még Párisba.



41159



Felelős kiadó: Lovassy Andor.

Előszó a III. kiadáshoz.

Kis könyvem első két kiadásának nem számított nagy sikere, valamint ismerőseim és tanítványaim kérelme indított arra, hogy „Az Eiffel-torony árnyékában” c. írásomat ismételten közreadjam.

Míg az első két kiadást teljesen azonos szöveggel adtam olvasóim kezébe, addig a jelen kiadásban kénytelen voltam néhány javítást eszközölni. Így átvezettem — többek között — a párizsi magyar sajtóra és szerzőkre vonatkozó újabb változásokat. Ezenkívül teljesen elhagytam a „Párizsi magyar kalauz” c. fejezetet, mert a lakhelyek és cégek Párizsban feltűnő gyorsan változnak. Ezzel szemben a „Fontosabb párizsi címek” rovatban feltüntettem a legfontosabb magyar címeket, ahol kiutazó honfitársaim minden felvilágosítást nehézség nélkül megkaphatnak. Közbeiktattam még néhány, az első két kiadásban nem szereplő apróságot is, valamint a „Fogadtatás a francia külügyminisztériumban” c. riportomat és a „Magyar virrasztás Párizs fölött” c. versemet.

Végül, közérdekű szempontot is szem előtt tartva, „Magyar könyvek Párizsról” cím alatt felsorakoztattam azokat a magyar műveket, melyeket nagy haszonnal forgathatnak a Párizsba utazók.

Szeged, 1938. évi június hó 1-én.

LOVASSY ANDOR.

Beveretés.

A középkori gotika kőbifaragott csipkecsodájának: a *Notre-Dame* székesegyháznak ezerszer megcsodált gyönyörű városában napjainkban még mindig nagyon sok magyar él.

Magyarjaink párizsi kivándorlásának két főoka van. Egyik az *1848-as szabadságharc*, melynek emigránsai a biztos halál elől menekülve, a legendás padlásszobáiról híres világmetropolisz évszázados falai között találtak menedéket; a másíok: *Trianon*.

Főleg a világháború utáni években, amikor *Franciaországban* óriási munkáshiány volt a nagy emberveszteség miatt, *Magyarországból* tömegesen vándoroltak ki és közülük azóta nem egy szép pozíciót küzdött ki magának.

A külföldön élő magyar nem szeret egyedül lenni idegenek között és hamarosan megkeresi magának társaságát. Mivel tulajdonképen minden igaz hazafinak végső vágya egyszer gazdagon hazajönni, az ilyen magyar nem olvad bele az idegen környezetbe, hanem igyekszik a hazai körülményeknek megfelelő helyzetet teremteni. Így születtek Párizsban kisebb asztaltársaságokból szinte napról-napra azok a franciaországi magyar egyesületek, melyek egyrészt tagokat toborozva és összetartva a magyar szellem jegyében, másrészt pedig a tagok szellemi gazdagodását és anyagi boldogulását szem előtt tartva, megbecsülhetetlen értékű szolgálatokat tesznek a csonka haza külföldre vetődött fiainak.

Ezen egyesületek tagjai a társadalom minden rétegéből toborzódnak és így mindenfelé nagy-szerű alkalom nyílik a kisantant propaganda által évtizedek óta elhintett magyarvonatkozású hazugságok megcáfolására és a *magyar igazság* megismertetésére.

A társadalmi egyesületek mellett nagy szerep jut a *párizsi magyar követség* pártfogása alatt működő *Magyar Háznak*, amely praktikus fölszerelésével nagyon megfelel ünnepélyek, összejövetelek, nyelvkurzusok és előadások rendezésére. Ugyanott székel a magyar iskola is, ahol az egész nap elfoglalt munkásaink idegen környezetben élő fiai, a francia iskolák csütörtöki szünnapjain, missziósnővérek és más tanárnők fáradhatatlan és szakszerű vezetése mellett, magyar oktatásban részesülnek. A nagy *boulevardok* sápadt magyar csemetéi nagy-lelkű adakozók bőkezűségéből a nyarat vidéken töltik. Nyaralásra rendszeren külön farmot bérelnek, ahol a magyar nóták és játékok hangulata kitörölhetetlenül belevésődik pici magyar szívükbe.

Hasonlóképen jelentős szerepe van a *Franciaországi Magyar Tanulmányi Központtal* karöltve működő *Párizsi Magyar Diákegyesületnek* is. Ez az egyesület gondoskodik ugyanis a *Párizsba* kerülő diákok tudományos kutatásainak megkönnyítéséről és a legelőnyösebb anyagi viszonyok között való elhelyezkedéséről. Fontos ténykedése még ezen egyesületnek a minden évben megrendezett *Nemzetek Ünnepe* magyar csoportjának kiválogatása és előkészítése. A francia állam nagylelkűsége ilyen alkalmakkor nemcsak utazást, jólétet és szórakozást biztosít az utcasarkon *pomme-frite*-et (olajban sült burgonyát) evő és padlásszobákban lakó kis magyar diákoknak, hanem egy-szersmind kiváló alkalmat is nyújt az ifjúság nem-

zetközi közeledésére és a magyar eszme propagálására is.

* * *

Több, mint egy évig éltem és tanulmányoztam a kenyerüket hihetetlenül szellemes módon kereső küzdő magyarok életét. Rengeteg tapasztalattal és élménnyel meggazdagodva jöttem haza nemrégiben Párizsból.

Ezt a kis könyvet nem szépirodalmi próbálkozásnak, nem regénynek, sem nem útleírásnak szántam.

Egyéni megfigyeléseimet és emlékeimet összegyűjtöttem és most ezek alapján a hatalmas világmetropolisz életének titkaiból szeretnék elmondani néhány apróságot. Szeretném hinni, hogy romantikamentes őszinte soraim bizonyos mértékben átlátszóbbá fogják tenni majd azt a fátyolt, amely eltakarja az álmok és a csalódások, a „Szép és a Bűn csodálatos örökifjú városát”: Párizst.

Párizs, 1934.

Lovassy Andor

Ősz a Quartier Latin-ben

... A párizsi ősz permetezve sírdogálta könyyeit és sötét, átlátszatlan ködös lehét szítálta a világváros fölé... A *Collège de France* előtt már csupaszodó karral álltak a vén fák és halkán sutogva hullatták hervadt, fanyar leveleiket...

A tulsó oldalon, a *Sorbonne* sarkán, egy ifjú ember állt és szorgalmasan osztogatta a *Mignon* étterem reklámait az egyetem ajtaján ki-beözönlő, különböző nemzetiségű diákoknak.

Kertész Gyuszi volt, a magyar fiú, akit odahaza tanárjelöltnek hívtak s akinek annyi irigye volt otthon. Irigyelték, hogy ott élhet az álmok városában, a gyönyörű Párizsban.

Mialatt gépiesen osztogatta a cédulákat, a lelke messze járt. Messze, valahol a Duna mentén, ahol annyi virág nyílik a réten, ahol olyan szépen tudnak csicseregni a madarak, ahol annyi sírva-vigadó magyar nótát tudnak dalolni az emberek...

Ábrándozásából a villamos fülsiketítő csengetése zökkentette ki hirtelen s a fájó honvágy nagy sóhaj alakjában szakadt fel szomorú lelkéből.

— Párizsban volt... Hogy is került ide?... Igen... tanulni jött ki a tavasz elején. Négy évig spórolta, kuporgatta instruálásokkal keresett filléreit. El akart menni egyszer ő is abba az országba, ahol franciául beszélnek, mert hiszen idővel ennek a nyelvnek tanára akart lenni.

Mennyit álmodott ő erről az országról. Hány hónapon keresztül mondott le még az olcsó menzai vacsoráról is; szalonnát és teát vacsorázott, gyakran nem reggelizett, hogy csak tervét egyszer valóra válthassa.

A terv valóban meg is valósult: elérte az álmok városát. Beiratkozott az egyetemre. Bujta a könyvtárakat. Megírta szakdolgozatát. Járt a múzeumokat. Lelkesedéssel tanulta a nyelvet és szívta magába a kultúrát... de csak két hónapig...

Július elsején, mikor új pénzküldeményt várt hazulról, szomorú levelet hozott a posta. Az apja írta:

„ÉDES FIAM!

... Az éveken át kuporgatott kis vagyunkád — számitásod szerint, — még szeptemberig biztosítja ottartózkodásodat. Eddig minden hónapban elküldtem pontosan az engedélyezett összeget. Sajnos azonban legutóbbi valutaigénylésedet a Nemzeti Bank elutasította s így most semmit sem küldhetek. Édesanyád és én nagyon aggódunk, hogy mi lesz most veled. Írd meg postafordultával, hogy mit tegyünk, hol próbálkozzunk, hogy segítségedre lehessünk...

Ne csüggedj! fiam, a jó Isten majd csak megsegít...“

Talán egy gyászlevél sem hangolta volna le annyira, mint a fenti sorok, mert arra a külföldön élő ember többé-kevésbé el van készülve... De ott volt a rideg elutasítás. Erre nem számított.

Nincs több valuta számára. Mit csináljon? Hatvan centimes volt a zsebében. Még egy metró-jegyre sem elég. Körülötte idegen emberek. Nem ismert senkit, hiszen eddig minden idejét tanulmányainak szentelte. Kihez forduljon?...

Azonban mégsem volt így egészen... Igenis volt valaki mégis, akit ismert, akire ha gondolt, egyszerre arcába szökött meleg, piros vére. Igen, ismert valakit: Yvonne-t, a kis francia lányt, aki a Sorbonne-on mellette szokott ülni, akivel együtt sétálgattak ebéd után a virágos Luxemburg-kertben és néha, verőfényes délutánokon elüldögéltek a Capoulade nagy terraszán egy csésze kávé vagy fagyalt mellett...

Ha valaki odahaza azt merte volna mondani, hogy Párizsban egy idegen nemzetiségű lányba fog szeretni, hát torkába fojtotta volna a szót. Igen, de az otthon volt. Otthon, ahol mindig csak magyar lányokat látott s ahol még csak álmodni sem mert arról, hogy a Szajna partján ilyen bájos, végtelenül kedves kislány nő pont az ő számára.

Az is lehet, hogy odahaza talán észre sem vette volna, de itt idegenben, ahol nem volt senki, aki törődött volna vele, akihez szólhatott volna, akit szerethetett volna, itt nagyon megbecsülte ezt a kislányt, akivel annyi kellemes órát töltött együtt.

Ifjú szívében még soha nem érzett ismeretlen hangulatok fakadtak azon a szép verőfényes tavaszi napon, amikor egész délután együtt ültek a *Medici*-forrás mellett a kőpadon és csendesen beszélgettek... Szerette őszinte szívből igazán ezt a kisleányt.

Királynője volt és ő most koldúsként állítson elébe?

— Soha!

Két napig koplalt. Elolvasta mégegyszer apja levelét. Egy mondat vésődött erősen a szívébe:

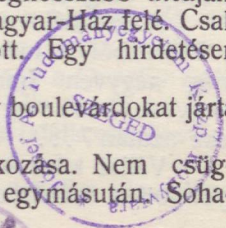
„Ne csüggedj!”

Akkor fölvetette fejét, kikereste a *Guide-bleu*-ből a Magyar Ház címét és elhatározta, hogy segélyért fog folyamodni.

Elindult gyalog Párizs leghosszabb utcáján, a *rue Vaugirard*-on végig, a Magyar-Ház felé. Csak a kapualatti hirdetőtáblaig jutott. Egy hirdetésen rikkancsokat kerestek.

Félóra múlva már a nagy boulevardokat járta kétszáz ujsággal a hóna alatt.

Ez volt a legelső foglalkozása. Nem csüggedt. Jöttek a munkaalkalmak egymásután. Soha-



sem képzelte, hogy annyi tehetség és kezűgyesség rejlik benne. Hírdetéseket rajzolt, gombokat varrt a nagyáruházak kartonjaira, esernyődrótot hajtogatott, vagonokat mosott a *Gare de l'Est*-en, gumiköpenyt ragasztott, latint tanított, úszómeszter lett stb., stb.

Legutóbb yo-yót árult s amikor a rendőr árulási engedélyét kérte, olyan siralmasan adta elő sorsát, hogy még a rendőr is megsajnálta és vett tőle egyet.

Sajnos a munkanélküliség egyre nőtt. Elmult a nyár. Erősen csökkent a munkaalkalom még a franciák számára is. Nehéz napok jöttek Kertész Gyuszira.

Cédulákat osztott a nagy Boulevárdokon. Nem törődött senkivel, semmivel, csak a *Quartier Latin*-ban akart mindig diákként megjelenni Yvonne előtt.

A sors azonban mégis másképen akarta. A nagy szabócégnek már elég kliense akadt és szüktelenek tartotta a további reklamírozást.

Gyusztól elkérték a címét és megígérték, hogy majd a tavaszi szezonra ismét szerződtetni fogják.

— Tavasz!... Istenem már csak ott lennénk! Milyen messze van az még!?

A világkrízis és a munkanélküliség hullámai tehát már az ő feje fölött is összezsaptak. Állás és foglalkozás nélkül volt, pedig mennyi energia, mennyi dolgozniakarás volt benne.

Szerencséje volt, mert takarékos természete a fillérekből is tudott kis tőkét varázsolni. Volt még negyven frankja a *Caisse d'Épargne*-ban. Negyven frank: egy heti élet szűkösen. De mi lesz azután?...

Vállai közé húzta nyakát és cél nélkül bolyongott a szűk utcákon.

Talán a Gondviselés vezette, amikor szomorú kóborlásában egy vasárnap délelőtt az Idegenek Temploma elé került. Szeme véletlenül a hirdető táblára tévedt:

„*Fél tizenegy órakor magyar mise.*“

A sarki órára pillantott: negyed tizenegy volt. Bement a templomba.

Mise után a templom udvarán elvegyült a magyarok közé. Az öreg párizsiak körülvették új honfitársukat és ezer kérdéssel ostromolták. Gyuszinak jólesett, hogy egy kicsit kipanaszkodhatta magát. Arra még álmában sem gondolt, hogy ennek folytatása is lesz.

Harmadnap levelet kapott. Az egyik magyar missziós nővér írta, s ez volt benne szószerint:

„*Kedves Kertész Úr!*

Az elmúlt vasárnap figyelmesen hallgattam és beszédéből úgy vettem ki, hogy bármilyen munkát elvállalna. Ma futott be hozzám a mellékelt cím. Úgy tudom cédulaosztásról van szó. Menjen el és nézze meg, talán sikerül.

Üdvözlettel . . .“

Az ismét felvillanó szerencsesugár felfrissítette Gyuszit és szinte rohant a *Monsieur le Prince* utcai *Mignon* étterembe. Sikerült. Felvették.

Boldogan vette kezébe a reklámcsomót és megindult a *Saint Michel* felé.

Mire kiért a Diák-negyed nagy boulevardjára, egyszerre eltűnt boldogsága s a legnagyobb szomorúság vett rajta erőt. *Yvonne* jutott eszébe . . .

Mennyire borzadt attól, hogy a *Quartier Latin*-ben osztogasson reklámokat. Hiszen ez az ő negyede . . . bármelyik pillanatban találkozhatik vele . . . Mi lenne akkor?! . . .

De már késő volt. Nem lehetett visszalépni.

Becsületérzése diktálta, hogy legalább aznap pontosan teljesítse az elvállalt munkát.

... Már több mint egy órája osztogatta boldog-boldogtalannak reklámjait s már kezdett éledni benne a remény, hogy szerencséje lesz, hogy nem fog *Yvonnal* találkozni. Hiszen az végzetes lehetne — gondolta, — mert bizonyára rá sem nézne többé egy közönséges cédulaosztóra.

Száz reklám volt már csak a hóna alatt... A Nagy Lajos kollégium homlokórája tizenkettőt ütött s az Iskola utcát előzőnlötték a diákok. Egyesek saját autójukba szálltak és Gyuszi megfigyelte, hogy rendesen ezek nem fogadják el tőle a feléjük nyújtott színes cédulákat, melyeknek mindegyike egy perccel többet jelent Párizsban a kultúráért küzdő, szegény magyar diáknak.

Nagy buzgalommal szorgoskodva próbálta elfogadtatni az utolsó példányokat és nem vette észre, hogy a túlsó oldalról figyel valaki.

Hirtelen nótázó diákokkal teli taxi vágatott el előtte. Gyuszi fölvetette fejét, a vidám kis kék kocsi után nézett... s ím az út közepén egy lány közeledett feléje... Ereiben megfagyott a vér... *Yvonne* volt... Szegény fiú kiejtette kezéből a cédulákat, s azok szétszóródtak körülötte a vizes aszfalton. Kertész Gyula tanárjelölt ott állt a sarkon remegve, vérvörösen és szégyenében még Párizst sem sajnálta volna, ha egyszeriben eltűnt volna a föld színéről vele együtt...

A leány pedig ahelyett, hogy elfintorított képpel tovább ment volna, mint Gyuszi gondolta, könnyedén felszökkent a járdára... A következő pillanatban már a nyakában volt és megcsókolta.

— Édes Gyuszikám — mondotta csicseregve, — most még jobban szeretlek. Látom, hogy komoly ember vagy. Eddigi viselkedésed alapján

ugyan azt hittem, te is csak azok közé tartozol, akik az előkelő hangzású „egyetemi hallgató“ cím alatt szülői garasokkal könnyelműsködnék. Valóban kellemesen csalódtam... Láttam zavarodat. Ugy-e azt hitted, hogy én...

Gyuszi úgy érezte, hogy e pillanatban megreped szíve a boldogságtól...

* * *

A párizsi ősz permetezve sírdogálta könnyeit és sötét, átlátszatlan ködös lehét szitálta a világváros fölé... A *Collège de France* előtt már csupaszodó karral álltak a vén fák és halkán sutogva hullatták hervadt, fanyar leveleiket...

A *Pantheon* felől tenyérnyi rózsaszín pír jelent meg hirtelen az égen, s a túlsó oldalon a *Sorbonne* sarkáról karöltve indult el egy fiú és egy lány...

Magyarok az Eiffel-torony árnyékában

Aki még sohasem volt külföldön, az el sem tudja képzelni, hogy milyen öröm, mennyi hangulat fakad az ember szívében, amikor idegenek között, idegen országban véletlenül egy-két szót hall saját anyanyelvén, vagy amikor váratlanul honfitársakkal találkozik.

Nem jelentős, nagy és sokatmondó szavak ezek. Idehaza talán teljesen értéktelen kifejezések, és mégis a külföldön bolyongó szeretettel öleli magához őket.

„Te kis csacsi“.

Ez volt a legelső magyar szó, amit francia földön hallottam.

A megérkezésemet követő napon első utam a Sorbonne-ra vezetett, hogy a beiratkozási feltételekről érdeklődjem. Szüneti nap lévén, az egyetem csendes volt. Nekem azonban mégis szerencsém akadt, mert a hivatalos helyiségek előtt találtam egy francia kislányt, aki hajlandónak mutatkozott arra, hogy kioktasson a beiratkozás rejtelseire.

Én akkor még — természetesen — nagyon törtem a nyelvet s így a kolléganő mindjárt tudta, hogy idegen vagyok.

Amikor meghallotta, hogy Magyarországból jöttem, egyszerre barátságosabb lett, és örömtől csillogó szemmel mesélte el, hogy ismert egy nagyon kedves magyar fiút, akit Jóskának hívtak s aki őt megtanította a legszebb szóra magyarul.

Kíváncsian lestem, hogy mi rejlik e mögött a legszebb szó mögött.

— *Je vous aime !* (szeretem) — mondotta — s ezt úgy mondják magyarul, hogy : — „*tékistsatsi !*“

Nem akartam hazugnak, csalónak festeni Jóska emlékét, s a kis csicsergő francia lányt meghagytam abban a hitben, hogy valóban helyesen és jól tudja magyarul a legszebb szót. . .

Trianoni évforduló Versailles-ban.

A trianoni „békeszerződés“ évfordulóján kimentem *Versailles*-ba. Egyedül bolyongtam a régi királyi palota gyönyörű szökőkutas parkjában, amikor hirtelenül ismerős melódiát hozott fülembe a kósza szellő:

— *Bús magyarok imádkoznak* . . . — szállt szomorúan, bánatosan a nóta.

Először nem akartam hinni a fülemnek és azt gondoltam, hogy hallucinálok s hogy az én lelkemből fakad a bús melódia.

Amint a trianoni palota nagy galeriája felé közeledtem, egyre erősebb lett az ének s az előbb hallott dal helyett már a Himnusz gyönyörű dala szallt felém.

Már az éneklő csoportot is kivettem a fák között. Harmincan lehettek. Kétségkívül magyarok.

Nem akartam zavarni őket és megálltam az úton körülbelül száz méternyire tőlük.

Egy lézengő francia katona jött felém s amikor hozzám ért, megszólalt:

— Hogy énekelnek, milyen vidámak ezek az emberek. . .

Mint hegyes tör, döfött hangulattól csordult szívembe a megnemértő idegen szava. . .

— Igen, vidámak, — feleltem, de a következő pillanatban elfordultam, mert éreztem, hogy könny futja el szememet.

Ime: amikor egy idegen földre vetődött kis magyar csoport hazája gyászos megcsonkításának évfordulóján és helyén, ezeréves multját és boldogságát siratta, vidámaknak nézték őket, mert énekeltek. . .

Magyarok az uszodában.

Egy szép napon Párizs egyik legnagyobb uszodájában, *Tourelles*-i nagy uszodában voltam.

Valaki labdát hozott és néhány úszó pólózó azonnal csapatba verődött. Én is hozzájuk csatlakoztam.

Körülbelül fél órája folyt már a játék és nekem feltűnt, hogy ezek a „franciák“ milyen hallgatagon játszanak. Alig-alig lehetett csak egy-két szót hallani.

Csapatom hirtelen élénk támadást vezetett az ellenséges kapu felé. Én elől voltam s amikor megláttam, hogy a labdát vivő csatárunkat megtámadják, egyszeriben elfelejtettem, hogy Franciaországban vagyok és izgatottan kiáltottam:

— Add ide!

... Erre hirtelen, mintha csoda történt volna, megállt a labda...

— Hát te magyar vagy?!

— Te magyar vagy?!

— Ti is magyarok vagytok?! — hangzottak gyors egymásutánban az örömtől átitatott kérdések.

A végén kiderült, hogy a pólózó társaságból két német és egy kínai kivételével a többi mind magyar volt.

A mély vízben csupa idegen volt, a benzülőtt „szürkék“ pedig a parton ültek, vagy a térdig érő sekély vízben lubickoltak.

A Louvre mögötti Tuileries-ák kertjében.

egy kis fiú szalad felém guruló labdája után. Én megfogom és odaadom neki a labdát. A fiúcska megáll mellettem és magyarul kérdezi:

— Bácsi! nem tetszik tudni, hány óra?

Megmondom neki.

A szülők egy távoli padról néznek felénk csodálkozva és nem tudják elgondolni, hogy mit és hogy hogyan beszélhet az ő fiúcskájuk egy idegennel.

Én meg azon gondolkodom, hogy mennyi ember sétál ebben a hatalmas parkban és hogy milyen csodálatos a Gondviselés, mely éppen felém terelte egy idegenbe szakadt kis magyar fiú labdáját.

A Source cafében

két diáklány ül mögöttem. A tükörből figyelem őket. Nem is sejtik, hogy magyar vagyok.

Az egyik nagyot nyújtózkodik és így szól:

— Tudod, Klárikám, én azért szeretek itt Párizsban, mert az ember mindenütt nyújtózkodhatik unizsenirt... s ez nekem direkt élvezet.

* * *

Vallomás az Eiffel-torony tetején.

Egy szép tiszta, verőfényes napon felmentem az *Eiffel*-toronyra, hogy a magasból gyönyörködjem a világváros pompájában.

A kilátás valóban leírhatatlanul szép volt.

... A csillogó Szajna apró hidjaival, a *Notre-Dame* kőbefaragott kettős csipketornya, a *Pantheon* hatalmas kupolája, a szétfutó és találkozó óriási avenuek és boulevardok, a távoli homályba vesző palotasorok... mind-mind alattam terített asztalként.

Mikor kigyönyörködtem magamat, szemem véletlenül a terraszt övező korlátra tévedt.

Írások, monogrammok, mondások, dátumok sorakoztak százával-ezrével, csakúgy, mint odahaza ilyen nevezetes helyen. Mikor ezeket az írá-

sokat és karcolatokat szemléltem, arra gondoltam, hogy hátha van köztük magyar is. Nem kellett sokáig keresgélnem, mert bizony hamarosan találtam néhányat.

Többek között egy törrel átszúrt vércseppes szívét is a következő versikével:

*Jöttek nyarak, multak telek,
Nem hitted, hogy szerettelek...
Azt susogja itt a szél,
Hogy már el is feledtél...*

Szívemre öleltem ezt a kis versikét és ismeretlenül is megszerettem az íróját, azt az őszinte magyar fiút, aki száz kilométerekre hazájától, itt a világváros fölött háromszáz méter magasságban leírta rímekben azt, amit érzett. . .

Jelenet a Boulevard Sebastopolon.

Annyi félszeg gyalogjárót, mint Párizsban, talán még sehol sem láttam. A párizsiak, főleg a nők, roppant ügyetlenül járnak az utcán és léptenyomon bámulnak, botlanak és egymásba ütköznek.

Ime a sok közül egy ilyen tárgyú magyar-vonatkozású jelenet:

Szín: a *Boulevard Sebastopol* keleti gyalogjárója. Hétköznapi, délelőtti tizenkét óra.

Szereplők: egy ismeretlen hölgy és egy *Gare du Nord* ruhába öltözött vasutas bácsi, továbbá én mint szemlélő.

A hölgy bámul oldalt, miközben nem néz előre és nekimegy a vasutasnak. Az hangosan felkiált, mégpedig magyarul:

— Ne buta, nee...!

Én közbeszólok:

— Ugye még menni sem tudnak...

— Azám a rossebb egye meg, toldja meg a vasutas jó somogyi kiejtéssel, azután tovább megy, mintha mi sem történt volna.

Magyar sírok egy francia temetőben.

Október vége felé már jól ismertem a nagy párizsi temetőket s ezért, és hogy a nagy tolongást elkerüljem, halottak napján ellátogattam a Batignolles-i kis temetőbe.

Ismerős halottam nem volt Párizsban s így csak céltalanul bolyongtam a régi sírok között.

Nagy lett meglepetésem, amikor a X. tábla 23. sorában két magyar sírra bukkantam.

Az egyik kettős sír volt és a francia feliratról megtudtam, hogy itt alussza örök álmát *Czirják Károly az első Párizsi Magyar Egyesület megalapítója és alelnöke*; közvetlenül mellette pedig fia: *Czirják Andor*, aki a világháború alatt Elszászban hősi halált halva Franciaországért adta életét.

A másik sír felirata magyarul hirdette, hogy:

„Itt nyugszik Felső-Eőri

BERTHA SÁNDOR

Hazájának hű fia.

Meghalt 1912. nov. 23.

*Legyen könnyű az idegen föld
az ő hű magyar szívének“*

Elszorult szívvel álltam meg e sírok előtt és imádkoztam a bennük nyugvókért.

... Azon az éjszakán Rodostóról álmodtam ...*

* („Magyarok az Eiffel-torony árnyékában“ c. részt a szerző 1934. június 9-én délután 5 órakor felolvasta a budapesti rádióban.)

Párizsi apróságok

Az egyetemen néger leány ül mellettem.

Előadás végén, mint a többi ő is előveszi piros rudacskáját és rúzsozza és púderezzi magát. Nézem a kezét: körmei manikűrözöttek és rózsaszínű lakktól fényesek.

Nem tudom miért, de nekem nagyon furcsának tűnik fel, amikor a kultúra sötét alapra rakja föl világos szépítőszereit. . .

* * *

Itt minden embernek piszkos a cipője. . .

Érdekes, hogy ez a város, mely az egész világ divatját irányítja, milyen keveset törődik az eleganciával. . .

* * *

A *Monge*-utcában pikulázó pásztor négy kecskét terel maga előtt.

Az egyik ablakból kis serpenyőt adnak ki, s a pásztor telefeji . . . aztán tovább megy, s a jelenet — ki tudja hányszor — ismétlődik. . .

Íme egy mozgó üzlet. Nem kell üveg, nem kell külön szállítás, a kecske maga viszi és ráadásul még a tej is mindig frissen marad.

Nagyon érdekes az a kontraszt, melyet a fejő pásztor alkot a mellette elrohanó világvárosi forgalommal. Örült zaj . . . százával száguldanak autók és autóbuszok. A pásztor pikulál, majd megáll a járda szélén kecskéivel és fej nyugodtan.

Nem is hinné el az ember, hogy Párizsban van . . .

* * *

Vasárnap délután a *Louvre* nagy képtárában sétálok.

A falakon hatalmas festmények; alattuk és előttük rengeteg szemlélődő, legnagyobbbrészt nők. Rajtuk több festék van mint a képeken. . .

* * *

A *Metrón* vagyok.

Velem szemben francia fiú és lány ül.

A fiú bambán bámul a kocsi falán lévő reklámokra, majd unottan ásít... aztán a lányhoz hajol és megcsókolja... aztán visszahúzódik. Most a lány ásít nagyot. . .

Tipikus párizsi szerelem. . .

* * *

Párizs legősbibb pontja egy kis szigeten, a mai *Cité*-n volt. Érdekes, hogy a város centrum azóta folytonosan változik. IV. Henrik idejében a mai *Bastille*, a Bourbonok alatt a *Tuileries*-ák, Napoleon korában a *boulevardok* környékén volt a központ. A mai modern technika és ezer közlekedési eszköze áttelepítette a centrumot a *Champs Elysées*-re. Az új központ alig néhány évtized alatt épült ki a nagy diadalív, az *Arc de Triumphe* körül. Fegyelemreméltó, hogy ma a nagybankok a *Le Bourget* környéki telkekkel spekulálnak. Nagyon valószínű, hogy a jövő Párizsának központja ott lesz, ahol az új repülőterek vannak.

Nemrégiben szóbakerült Párizs újjáépítése. *Le Corbusier* merészen kijelentette, hogy le kell bontani a város felét és felhőkarcolókkal újjáépíteni. Szerencsére ez a terv hihetetlen akadályokba ütközik. Mi is lenne különben ebből a történelemből oly szervesen kinőtt, csupa műemlék városból, ha a budai *Tabán* sorsára jutna?

* * *

Nálunk, kis városokban arról lehet megtudni, hogy ünnep- vagy vasárnap van, hogy rengeteg ember sétál az utcán. Párizsban éppen megfordítva van. Ünnepnapi mintha megállt volna a világ- város forgalma és szívverése.

* * *

Ma már statisztikusok és az urbanizmus mérnökei tanulmányozzák a várost. Az ő megállapításuk szerint a párizsi ember menekül a zajtól, s így a boulevardok üzleti szempontból sokkal gyengébbek, mint a mellékutcák.

* * *

A világvárosi ember fáradt és ideges. Kerüli a nagyforgalmú helyeket és utálja a csapó- és forgóajtókat. Párizsban nincs „szemezés“, elegancia, utcai tolakodás. Az utca csatatér, ahol minden egyéni önkény és sexualitás eltűnik a kollektív izgalomban. Ez a magyarázata az úgynevezett *aszfaltbetyár* kiveszésének is.

* * *

Párizsban rengeteg autó van, mégis a gyalogosé az elsőség. Sok helyen, ahol nincs rendőr, a lámpaoszlopokon gomb van s mielőtt az ember átkelne az úttesten, ezt megnyomja. Erre a készülék csengetni kezd, a jelzőlámpán vörös fény gyúl ki és megáll a forgalom.

Nagyon sok forgalmas ponton fényes szögek jelölik az átkelőhelyet. Itt aztán valóban nincs ok a félelemre, mert az autósok jobban vigyáznak a járó-kelők testi épségére, mint maguk a gyalogosok. T. i. a szögek között történt balesetnél nem nézik, hogy ki a hibás, hanem egyszerűen az autótulajdonost óriási kártérítésre kötelezik.

Egyszer az *Arc de Triumphe* előtt véletlenül leejtettem a keztyűmet. Már a túlsó oldal közelében voltam, amikor a rendőr sípjelét hallottam. Rongyos keztyűm miatt megállította az egész forgalmat. Mikor fölvettem és a járdára siettem, több mint hetven autót, autóbust és egyéb járművet olvastam meg, melyek mind az én kedvemért álltak meg...

* * *

Egy vasárnap délután Jankovich Feri barátommal a *Luxembourg*-kertben sétáltam.

A szökőkút mögötti tisztáson leültünk és a „vadon“ teniszezőket figyeltük. A közvetlen mellettünk játszó kislányok labdája hirtelen felugrott egy fára és annak egyik ágán, körülbelül három méter magasságban fennmaradt.

Először csak tulajdonosaik néztek aggódva a fára, később néhány gyerek is odajött... Tíz perccel mulva már egész tömeg gyűlt össze és ennek látán mind többen és többen igyekeztek a tömörülés felé, hogy megtudják, mi történt.

Mindenki tárgyalt és kérdezgetett.

Néhány ügyetlen kísérletezés után azonban a labda levétele abbamaradt.

A tömeg tovább bámult, a kis labda pedig mozdulatlanul mosolyogva ült a három ág között. Nem tudtam tovább nézni.

— Na Feri! gyerünk! — mondtam. Jankovich barátom háttal nekidőlt a fának. Egy pillanattal mulva már a vállán álltam és egy jólirányzott bot-suhintással leütöttem a labdát.

Nálunk egy képviselő sem kap olyan tapsot, mint amilyenben bennünket részesített a kíváncsi tömeg.

* * *

Őszi hétköznapi délután a *Montparnasse* álmomás előtt váraoztam. A hatalmas bejárat csak úgy öntötte magából az utasokat.

Egy néni hirtelen megállt előttem — hogy minek nézett, nem tudom — és két természetes kofferjét felém nyújtva ennyit mondott:

— Voilà Monsieur ! seulement jusqu'à metro.

— Csak a metróig ! — értettem ki szavai-
ból, aztán minden szó nélkül megfogtam a csomagokat és elcipeltem a földalatti vasút megállójáig.

Öt frankot kaptam érte. Megköszöntem. Öt percig tartott csupán. Öt frank. Egy perc : egy frank. Ha minden percem így meg volna fizetve !...

* * *

Voltaire és a keserűvíz.

A Diák-negyedben, a *rue des Écoles* és a *rue Monge* sarkán levő kis park közepén van elhelyezve az örök kétkedő *Voltaire* gúnyos mosolyú ülő szobra. Vele szemben, a kerítésen kívül hatalmas reklámozslap üvegtáblája hirdeti a *Hunyadi János*-féle keserűvíz utolérhetetlenségét.

Valahogyan úgy tetszik, mintha a nagy filozófus savanyú képe a keserűvízes plakátra fin-
torodna.

Párizsi magyar moraikok

Nemcsak Franciaország, de egész Európa is büszkén tekint a párizsi *Bibliothèque Nationale*-ra. Hányan vannak, akik ott dolgoznak és tudós munkát fejtenek ki, de még többen vannak olyanok, akik nem is sejtik, hogy létezik egy kis ország is, melynek sokat köszönhet a kultúra, a művészet, a tudomány és az irodalom.

A sors különös kedvezése folytán a *Bibliothèque Nationale* majdnem száz kötetből álló nagy nyomtatott katalógusának, a *Catalogue générale*-nak legelső helyén magyar név, magyar cím áll:

„A á c h s [Mihály]. — *Boldog halál szekere...*
 eő fölsége leg utolsóbb szolgácskája A á c h s Mihály.
 — Argentoratumban, F. J. Spoor, 1703. In—12.
 [D. 17389].“

* * *

Kevesen tudják, hogy a párizsi *Nemzeti Könyvtár* legféltettebb kincsei között őrzi a *Corvinák* mellett két magyar bibliophil főpapnak egy-egy gyönyörű kódexét. Az egyik *Debrenthei* Tamás zágrábi püspök búcsúbeszéde, mely művészi iniciálékkal ellátott XV. századbeli értékes kéziratot tartalmaz, a másik pedig *Szatmári* György esztergomi érsek breviáriuma. Az utóbbi értékét nemcsak a messze földön híres miniatűrök, iniciálék, címerek és lapszélidiszek képviselik, hanem az a tény is, hogy ez az egyetlen kódex, amely a nagytudású főpap könyvtárából ránk maradt.

* * *

A rue Verneuil 58-as számú házán emléktábla hirdeti, hogy ott lakott valamikor B e r c s é n y i L á s z l ó, Rákóczi nagynevű generálisának

fia, aki az első francia huszárezredet magyar mintára szervezte meg és mint *Franciaország marsallja halt meg.*

* * *

Magyar ujságok

A Szent Mihály útján

Párizsban minden ujságos bódében lehet magyar lapot kapni.

A Boulevard Saint Michel-en, ahol minden magyar megfordul, annyi a magyar ujság, hogy talán minden tizedikre esik csak egy idegen.

Itt természetesen nemcsak a hazai lapok kaphatók, hanem azok a magyarnyelvű ujságok is, melyek Párizsban készülnek. Nézzük meg őket a terjedelem és a megjelenés ideje szerint sorjában.

1. NAPILAP. Nincs.

2. HETILAP.

a) *Párisi Hírlap*. Kilencedik évfolyamát éli. Ezidőszerint a legrégebb párizsi magyar lap. Az egyetlen magyar könyvkereskedés, a *Librairie Universum* kiadásában jelenik meg hetenként 6—8 oldal terjedelemben. Hosszú beszámolót közöl a hét eseményeiről. Érdekes riportokat ad, néha rajzokkal illusztrálva. Párizsban eléggé ismert és elterjedt. Nagyon népszerűek francia nyelvleckéi. Hirdetéseit talán a legolvasottabbak. A lap világnézete és meggyőződése a sűrűn cserélődő és rosszul fizetett szerkesztők szerint változik.

b) *S z a b a d S z ó*. Az új világforradalom kiadásában jelenik meg. A sajtószabadság elvénél fogva kijelentéseiben nem válogat. Élesen kritizál és nem egyszer drasztikus kifejezéseknek is helyet enged. Terjedelme 4—6 oldal a francia ujságok

nagy formájában. Magyarország megvonta a postai szállítását és értesülésünk szerint a francia kormány sem nézi jó szemmel terjesztését és ezért címét gyakran változtatja. Címei közül álljon mutatóba néhány: „*Osztályharc*“, „*Riadó*“, „*Párisi munkás*“, „*Uj horcos*“, „*Fáklya*“, „*Szikra*“, „*Proletár*“, „*Munkásélet*“. Hogy irányáról is tiszta képet nyerjünk, elég néhány mondatot idézni belőle: „*Működik a csuhás*“, „*Szent Pista napja Roubaixben*“. „*Eggyel kevesebb, nem veszítettünk vele semmit*“ (Apponyiról), stb.

3. IDŐSZAKI SAJTÓ.

a) *Párisi Futár*. Nívós és érdekes lap. Nem politizál. Színes riportjai, művészi illusztrációi közkedveltek. Az első példányban megjelent programja szerint a magyar-francia barátságot építi. Lapszemléjében a francia lapok magyar vonatkozású cikkeit adja, egyébként a művészet-től az egyesületi életig mindenről hű beszámolókkal tájékoztat. Szerkesztő és kiadóváltozás miatt néhány év óta ritkán jelenik meg.

b) *Párisi Napló*. A címlap szerint minden csütörtökön jelenik meg és „független“ politikai hetilapnak mondja magát. Ezzel szemben rendszeren minden harmadik, negyedik héten jelent meg és nem „független“ és nem „pártatlan“ limonádés cikkei úgylátszik elvették nemcsak az olvasók és előfizetők kedvét, hanem a kiadókét is és így egy idő óta szerencsére nem rontja többé a levegőt. Magyarországról természetesen kitiltották.

4. EGYESÜLETI IDŐSZAKI SAJTÓ ÉS HIRADÓ.

a) *Párizsi Magyarország Tizenkettedik évfolyam*. Félhónaponként adja ki a *Franciaországi Magyar Egyesületek Szövetsége*, mint hivatalos ér-

tesítőt. Az előbbi lapokkal ellentétben ez minden magyarnak ingyen jár. Minden olyan eseményről, ami a franciaországi magyarokat érdekli, pontos és kimerítő tájékoztatót ad. Nem politikai orgánus, hanem inkább összetartó kapocs a Franciaország területén szétszórt magyar telepek között. Ez a kis lap szolgálja továbbá a francia és a magyar nép között mindinkább kiépülő barátságot is. Hasznos tudnivalókat közöl, hogy mihez kell tartania magát a Franciaországba került magyar munkásnak. Az egyszerű emberekhez szól, egyszerű, keresetlen stílusban.

b) *Párisi Katolikus Tudósító*. Dr. Kozma Ferenc lelkész szerkesztésében ez a franciaországi magyar kat. missziók hivatalos havi értesítője. Szép formában, merített papiroson jelenik meg és gyönyörűen illusztrált francia mellékleteit, valamint értékes magyar írásait még a nem magyar és nem kat. körökben is szeretettel és érdeklődéssel forgatják.

c) *A Párisi K. S. Magyar Egylet Értesítője*. A *Kölcsönösen Sééglyző Egyesület* kétségtelenül a párizsi magyarok legrégibb egyesülete. Eredete még a 48-as szabadságharc emigránsainak idejére nyúlik vissza. Célja a honfitársak segítése és a magyarság ápolása. A hivatalos értesítő ezen egyesület híreiről adott tájékoztatót sokáig. Személyeskedés miatt egy ideig teljes önállóságba szigetelődött, de a közös cél megbékélést hozott s azóta e kis lap is beolvadt a *Párisi Magyarságba*.

d) *Ady*. Ezen a címen jelenik meg időnként az *Ady Társaskör* kis hiradója. Ezen egyesület főérdeme irodalmi és művészi esték rendezése, melyről egy kis négyoldalas lapban számol be.

Nem lenne teljes beszámolómk, ha nem említénk meg a magyar szerkesztésben, de francia nyelven megjelenő *Revue des Études Hongroises*-t, a volt genfi, tisztán tudományos lapot, amely 1934-től kedve a *Franciaországi Magyar Tanulmányi Központ* szerkesztésében jelenik meg.

A *multat* illetőleg nehéz volna egy kis riportban teljes beszámolót adni. Csupán annyit még, hogy a *legelső magyar lap* Párizsban az 1848-as események után jelent meg nyomtatott kiadásban. Ugyanakkor született meg *Boldényi József* szerkesztésében a *La Hongrie* című francia nyelvű magyar ujság is, mely a szabadságharc emigránsainak propagandáját képviselte.

Magyar szerzők Párizsban.

Az 1933. esztendő kezdetén hosszú szünet után végre megtört a jég és egymásután magyar színpadi sikerektől lett hangos a világváros. *Lehár: Mosoly országának* legszebb dalait mindenki dudolta már Párizsban, amikor a francia színházak szinte egymással versenyezve adták a magyar darabokat. Így került műsorra a *Studio de Paris*-ban *Lengyel Menyhért*: „*Angyala*“, a *Théâtre de l' Empire*-ben *Lajtai Lajos* operettje, a „*Katinka*“ és a *Théâtre de la Madeleine*-ben *Zilahy Lajos* drámája a „*Tűzmadár*“. Ugyanekkor a párizsi mozik hónapokon keresztül játszották zsúfolásig megtelt nézőterek előtt a „*Marie*“ című magyar legendát, *Annabella* filmjét, melyet annak idején Budapesten „*Tavaszi zápor*“ címen kifütyöltek.

A nagysikerű megindulás óta nemcsak a párizsi divat vette át nemzeti színeinket, nemcsak a francia hölgyek öltötték fel a háziipar készítette szebbnél-szebb magyaros blúzainkat, hanem a francia „felfedezők“ nyomán (pl. *Aurélien Sauvageot*: Magyarország felfedezése. 1937-ben jelent meg Párizsban franciául) annyi mellőzés után végre a francia szellemi élet is kitárta kapuit a magyar szerzők tehetsége és művészi értékei előtt. Párizs újra „felfedezte az ismeretlen kelet gyöngyeit“. Egyetemi katedrákra magyar tudósokat hívott, sokezer embert befogadó

ünnepi termeiben *Mécs Lászlókat* szavaltatott magyarul, megnyitotta füleit a *Liszt*, *Kodály* és *Bartók* melódiákra, ünnepelte a kintélő magyarsággal együtt *Rákóczi* emlékét, franciára fordította *Prohászka*, *Mécs*, *Kosztolányi* gondolatait és egyre tágabb teret nyújt képző- és színművészeink mindjobban fokozódó népszerűsítésére.

A párizsi kutyatemetőben

Saint-Quen és *Bois-Colombes* külvárosok mellett, a *Szajna* nagy fordulójánál fekszik egy kis sziget: *Asnières Clichy*, a híres kutyatemetővel.

Egy csendes vasárnap délután ellátogattam ide, és azt a különös hangulatot, melyet a művelt ember állatbálványozó helyén éreztem, soha sem tudom elfelejteni.

Virágok, márvány és gránitoszlopok között járva, a szobrokon, emlékműveken és kriptákon láttam az elfajult, kifecamodott és erővel visszafojtott anyai szeretetet papagályra, kutyára, macskára, majomra pazarolva. A kőbevésett arany feliratokat szemlélve megborzadtam a társadalomtól, mely drága pénzen emléket állít egy dögnék és ráírja: „Ta mére, ta soeur“ stb. Azaz, hogy az emléket az állat anyja, nővére állította.

Végigsétáltam a gondozott utakon és olvastam a feliratokat:

„Az én drága kicsi kis *Dolly*-mnak
Anyácskája, ki sohasem tudja elfelejteni.“

„A paloták rombadőlnek ... minden, minden elmúlik,
De emléked s vigasztalanságom örökké fog tartani.“

„Drága kis *Jicky*-mnek a fölséges szürke majomnak,
életem örömének és gyengédségének.

Vigasztalan anyácskád.“

„Legjobb barátom. Tizenhárom évig jó és szeretetremétó voltál
Nem foglak soha elfeledni.“

„Soha nem tudlak elfelejteni Téged,
Ki csókjaimból éltél reggeltől napestig.
Ah! Nem tud Téged senki helyettesíteni!“

„Mig élek, siratni foglak.“

És így sorakoznak egymásután százával a
kövek, s a rajtuk levő írások mutatják, hogy mit
ért, mi volt, „ki“ volt a „kedves“, a „drága“, az
„egyetlen“, a „pótolhatatlan“, „akit“ oda temettek.

Furcsa, különösen furcsa hangulat.

Vasárnap délután... A távolból idebúg a
világváros örült forgalma. A Szajna vizén csóna-
kok, hajók siklanak. A kutyatemetőben gyászru-
hás hölgyek könnyezve kutyasírokat kapálnak, ön-
töznek és virágot hordanak állatoknak és emlékek-
nek, mik már régen megsemmisültek, s a nap-
fényben ragyogó oszlopok vakító csillogásán át
idelátszanak a Szajna tulsó partjáról a nyomorta-
nyák, ahol családok, gyerekek élnek a nélkülözés
fájó rongyaiban és cafatjaiban. . .

Nem kell ide bíró. Nem kell magyarázat.
Csupán két képet kell egymás mellé tenni. Két
képet: a dögök fölött emelkedő szebbnél-szebb
márványoszlopokat s a szeméthulladékon tengődő
családok képét. . .

Ember! A modern technika rohanó világá-
nak irányítója, a levegő hőse, a föld és tenger mé-
lyének kíváncsi kutatója hová lett a hited, mért
tűnik el irgalmad és mért fojtod hitvány eszméid-
del tévelyedésekbe legszebb, legértékesebb kincse-
det: a szeretetet!

Párizsi magyar diákok

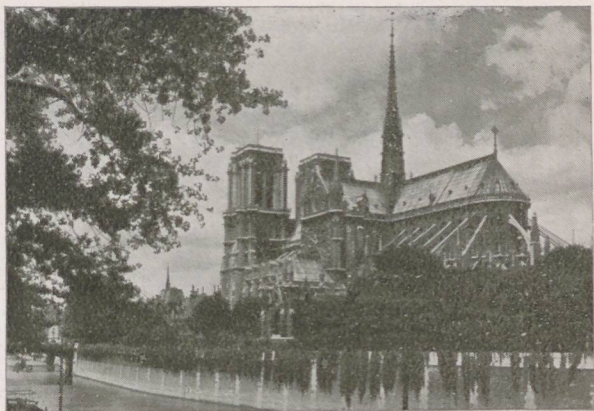
Könnyfakasztó jeremiádokat, lírai túlzásokat, kávéházterrasszokon született társadalmi tanulmányokat már írtak róluk. Nyomorukról, sikereikről, vallások szerinti megoszlásukról készült statisztikai adatok is bőven állnak az érdeklődők rendelkezésére. Az itt következő sorok romantikamentes brutalitással, mozaikszerűen adják a párizsi egyetemek néhány magyar hallgatójának igazi életét, igazi küzdelmeit és gyakran nagyon is kilátástalan kilátásait. Neveket szeretnék kiemelni a névtelenségből elirodalmasított frázisok nélkül és az utóbbi évek kultúrtörténelméhez szeretnék néhány érdekes, nagyon prózai, de nagyon igaz adatot felsorakoztatni.

* * *

A. F. III. éves joghallgató. 300 frankot kap „kerülő úton“ havonta hazulról. Húst kétszer eszik hetenkint, amikor családokhoz megy vizitbe. Egyébként nem reggelizik. A *Welwárd*-féle vendéglőben ebédel (leves, kétféle főzelék és tészta : 4 frank összesen). Vacsora otthon : fél kiló kenyér, fél liter tej.

Főszenvedélye a „*Paris-Soir*“. Minden este megveszi s ha nincs elég pénze, akkor még a vacsora-tejről is lemond. Néha kirakat-plakátokat ír rondírással. Legutóbb a *rue Régisse*-ben egy parfumerienek dolgozott. Két órai plakátrajzolással öt frankot keresett.

K. I. IV. éves orvostanhallgató. November óta nem kapott hazulról semmit. A *Caisse d'Épargne* (Postatakarék)-ban van 1500 frankja. Ebből vesz ki időnkint. Az orvosi fakultás előadásait gépeli és sokszorosítja. Húsz centimest



*A párizsi NOTRE DAME
székesegyház.*

(Photo Lányi.)



Az EIFFEL-TORONY

(Photo Lovassy.)





Magyar ruhában a nizzai pálmák
alatt (Erdős Márta és Lovassy Andor.)
(Photo Dr. Tergina.)



Párizsi magyarok csoportja a TRIA-
NON-palota előtt.

(Photo Dr. Tergina)

kap oldalanként. Ezzel naponta három órát dolgozik és 400 frankot keres havonta. A *Párizsi Magyar Diákegyesülettől* van husznöt darab három frankos ebéd kedvezménye minden hónapra. Nem reggelizik. Vacsora otthon: tea és szalonna. Hetenként kap hazulról fél kilós vámmentes mintacsomagot. Ha ez „véletlenül“ elvész, akkor egy hétig csak tea és kenyér jut vacsorára. Szenvedélye a dohányzás. Tíz „*Bleu*“-t („*Leventé*“-hez hasonló cigaretta) szí naponta. Karácsonykor a követség egyik tisztviselőjétől kapott hét darab magyar „*Mirjám*“-ot.

L. B. IV. éves magyar-francia szakos tanárjelölt. Otthon négy évig volt katona. Tanulmányai kiegészítése céljából került Párizsba. Néhány hónap óta a Nemzeti Bank nem engedélyez devizát számára. A nyáron *Pithiviers*-ben volt kertész és úszómester másfél hónapig. Szeptember 12-én megmentette egy *Saclas*-i francia leány életét a megáradt *Juine* patakból s a lány apja hálából megfogadta néhány hónapra latin tanárnak. Mikor az új tanév kezdetével a lány az *Estampes*-i lycée-be ment, visszajött Párizsba. A nyári hónapok alatt kétezer frankot keresett s így az egyetemre is be tudott iratkozni. Három hétig, délben és este, két és fél órát az újonnan megnyitott „*Mignon*“ étterem reklámcéduláit osztogatta. Ezzel ebédet, vacsorát és négy frankot keresett naponta. Karácsony előtt eladott 120 cigaretta-szipka-pipát s ebből 80 frank haszna volt. Jelenleg minden csütörtökön Uhrin Jóskával, a fiatal pécsi színésszel együtt építik *Blatner Géza báb-színházát* a Reymond Duncan akadémiában. Szakdolgozata utolsó fejezetét szeretné megírni, aztán hazamegy.

B. I. II. éves jogász. Otthon sok francia

könyvet olvasott és professzorai tanácsára jött Párizsba. „Beugratták“, hogy majd a Nemzeti Bank fogja engedélyezni az átutalást, csak Párizsból küldjön beiratkozási bizonyítványt. A nehéz gazdasági válság azonban minden szép tervét fölborította. Teljesen egyedül maradt minden pénz nélkül. Most egy öregebb kollégája tanácsára „*Paris-Midi*“-t és „*L'Intransigeant*“-t árul a nagy boulevardokon. Száz darabon nyer 11 frankot Naponta 150 példányt szokott eladni. Sajnos, a lapokat előre kell kifizetni (14 frank 100 darab) s a megmaradt példányokat nem veszik vissza. Eddig 12 esetben kapott 25 centimes helyett 30-at egy újságért. Egyszer hazai kirándulócsoporthal is találkozott s azok akkor megvették tőle az összes példányokat, sőt mikor megtudták, hogy magyar diák, egyik-másik még autogrammot is kért tőle. Egy idegentől ötven centimest kapott egyszer egyetlen lappéldányért. Ez volt párizsi életének legboldogabb pillanata.

S. K. közgazdász. Öt éve van Párizsban. Tanulni jött ki. Apja időközben meghalt s így hazulról nem tud pénzt kapni. Fél évig a *Gare de l'Est*-en vagonokat mosott. Ötven centimest kapott egy vagonért. Egész napi fárasztó munkával csak húsz frankot tudott keresni. Most pincér az O. H. étteremben. Reggel kilenctől este tízig dolgozik. Kosztot és havi háromszáz frankot kap. Ebből száznyolcvanat fizet lakásért. Fehérneműjét maga mossa. Éjszaka tanul.

G. K. III. éves orvostanhallgató. Az órája zálogban. Nincs semmi pénze. Délben és este cukorkát és cacauettet árul az utcán és a cafékban. 50 százalékot keres vele. Átlag 15–20 egyfrankos csomagot tud eladni naponta. Hazulról semmit sem kap. Jókedvű. Mindig fütyöl. Azt

mondja, hogy „ez tartja benne a lelket“. Néha még verseket is ír.

K. F. IV. éves tanárjelölt írja szószerint:

„... Te tudod jól azt, hogy mit jelent Párizsban szegény diáknak lenni. Én nem azt mondtam, hogy munkával és erős akarattal nem lehet megélni örökös lemondások és nélkülözések közepette, de akkor már tulajdonképen az ember nem is diák... Hányszor mentem volna örömmel a könyvtárba dolgozni vagy az egyetemre, de nekem még az éjszakából is a lig jutott valami tudományos munkára... Ott hagytam el — ha jól emlékszem —, hogy egy bőrdíszműves műhelyben dolgoztam. Utána jártam azokat az utakat, amiket te is végigcsináltál... Cédulákat osztogattam a *Coq-d'Or*-nak. Hidd el, nem volt könnyű munka számomra de legyűrtem mindent és csináltam becsülettel. Közben nyakkendőt árultam. Bistóról-bistóra jártam. A gúny és gyűlölet céltáblájának éreztem magamat olyanokkal szemben, akik annyira voltak alattam, mint a föld az égnek... Közben egyre ott motoszkált bennem a tudat, hogy a franciában nem haladok úgy, amint kellene, hisz a mindennapi kenyér s a megélhetés a honfitársak közé utalt... Áztán egy kis változás állott be. A *Comédie Française*-ben statisztáltam. Talán 12 este voltam római katona a *Coriolan*-ban, míg nem jött a februári véres zavargás. Akkor az idegeneknek nyájasan búcsút intettek. De én nem könnyen hagytam magam. Tokaji borral kezdtem és szalámival, majd egy francia grófhhoz kerültem, mint inas...“

K. L. kémikus. Négy éve van Párizsban. Címekeket ír. Roppant unalmas, fárasztó és hálátlan munka. Húsz frankot kap ezer darabért. Azelőtt ezrével varrta a gombokat, egy öltéssel tucaton-

ként a *Samaritaine* nagyárúház kartonjaira. Ezt a munkát ismerősök révén harmadkézből kapta s egész napi munkával csak 18 frankot tudott megkeresni. Legutóbbi foglalkozásáról levélben írt:

„... A mult héten új mesterség akadt. A „*L'heure au foyer*“ c. képes családi hetilap első számát osztogattam a *Rue Flandre* lakóinak. Minden lakásba be kellett kopogtatnom. Szombaton elosztottam 900 darabot. Megjártam 4500 lépcsőt. Hat helyről kidobtak, pedig ingyen kínáltam. 7 frankot kerestem egy nap. Ebből másfél frank metróra, 60 centimes pedig kávéra kellett. Kávét csak azért ittam, mert négy csomag revüvel nem tudtam emeleteket járni s a fölösleges néhány csomagot egy kávéházban hagytam.

Öregem! Ha én egyszer ösztöndíjat kapnék, esküszöm, hogy egy év alatt kávéházat nyitnék belőle...“

* * *

Tehát végeredményben öt frank maradt. Párizsban nagyon olcsó helyen is öt frank egy ebéd és hozzá még a borralaló is kötelező.

A Szajna-parti csavargó húsz frank állami segélyt kap és nyomorog.

A szegény magyar diák, aki segítség nélkül átkoplalta és áttanulta egyetemi éveit, napi 5—10, nagyritkán 20 frankból él, tanul és értékes kultúr-történeti adatokat dolgoz fel a magyar irodalom, tudomány és művészet számára.

Hősök ők mindnyájan. Mindegyik élete a csonka haza sorsát és Trianon átkát tükrözi. Hősök, mert nem horgasztják le fejüket fáradt csüggedéssel, mint egy füstös kártyaklub vagy a pénzért vásárolt szerelmek lebujokban élő gazdag virasztói, bennük elolthatatlanul lángol a magyar

Igazság s a magyar akarat, mely előbb-utóbb megtermi majd a nehéz küzdelmek vigasztaló gyümölcsét.

A „filléres” magyarok bejövetele Párizsba

Február ötödikét jelezték a naptárok, amikor egy langyos vasárnap délután a párizsi keleti pályaudvarra, a *Gare de l'Est*-re mentem.

— Jönnek a magyarok — mondogatták már hetekkel azelőtt.

Az ötszázas magyar csoport érkezését három órára jelezték. Pontosan három előtt öt perccel átadtam a jegyszedőnek a peronjegyemet és megkérdeztem, hogy melyik vágányon érkezik a különvonat Budapestről.

— Istenem — sóhajtott az öreg vasutas, — ott a 27-esen.

— Miért fohászkodik olyan keservesen? — kérdeztem.

Erre elmesélte, nagy nekibuzdulással mérhetetlen keservét. A pesti vonatot legalább ezer ember várta és mindegyik külön odament hozzá és mindegyik ugyanazt kérdezte: „Melyik vágányon?“, „Mikor?“, „Miért késik?“, „Mennyit késik?“, „Hány óra van mostan?“, „Hol a büffé?“ stb., stb.

Mikor a fáradt, sápadt, ideges embert láttam, megértettem, hogy józanságát megölte a várakozó magyarok izgalma.

* * *

Aztán valóban meg is jött a vonat. Két órai késéssel. Csupa MÁV. szerelvény. A *Gare de*

l'Est rekordlármája megtízszereződött. A legelképzelhetőbb és el nem képzelhető hangskálákon röpködtek az üdvözlések és a családias kifejezések. Csókok cuppantak s a társaság fele magyarul „hordár“-t kiabált. Óriási kavarodás volt. Hirtelesen azt hitték, hogy mindenki magyar a pályaudvaron, sőt egyesek nyíltan vallották, hogy mint az „*Est*“ lapok utasai, őket a *Gare de l'Est*-re, az „*Est*“ pályaudvarára hozták.

A franciáktól magyarul érdeklődtek s azok ijedten menekültek. A kirendelt francia rendőrtiszteket természetesen hordároknak gondolták.

A párizsi magyar kolónia zászlaja alatt álló szónok harmadik szavánál mennydörgő „*éljen*“-t ordítottak, aztán rohant mindenki az autocárokhoz.

Megjöttek . . .

* * *

Egy hétig hangos volt Párizs és környéke a magyar szótól. Az újságok fényképeket és cikkeket közöltek róluk. A szállodák, éttermek magyar útbaigazító felírásokat ragasztottak ki és tele voltak magyar lapokkal.

Az a francia vagy idegen, aki két szót tudott magyarul, már üzletet köthetett velük, mert meghallgatták és mert ez nagyon tetszett nekik.

Aztán „megismerték“ Párizst. Fölmentek az *Eiffel*-toronyra; bejárták a világváros legszebb részeit: az *Etoile* és a *Champs-Élysées* környékét, megnézték másfél óra alatt a *Louvre*-ot; gyönyörködve szemlélték a *Palais Royal*-t, a *Concorde* teret, a *Nontre-Dame*-ot és a *Pantheont*.

A hölgyek az árúházakat és a divatbemutatókat bujták és vásároltak is „szerényen“, mert hiszen állítólag csak 150 frankot hozhattak magukkal.

A férfiak közül egynéhányan ellátogattak a *Cit-*

roën üzemek falanszter rendszerű munkájának rab-szolgáit végignézni.

Esténként színházban vagy moziban voltak. Mindenki nekik hódolt. A *Gaumont Palace*-ban a Rákóczi indulót játszották tiszteletükre és magyarul beszélő artisták léptek föl. Ez különösen meghatotta őket.

Éjszaka a *Montmartre* és a *Montparnasse* mulatóit, bárjait, dancingsjait bűjták.

Fogadták őket a városházán s a *Maison de France*-ban. Az újságírókat külön is fogadták és „arany” tálcán vitték névjegyeiket — amint ők maguk mesélték.

Sokat hallottak a magyar-francia barátságról és boldogan részegültek és rendkívül adakozók voltak, mikor „igazi” franciáktól ilyen szép dolgokat hallottak, hogy „legszebb a magyar lány, legmámorítóbb a magyar bor és legvidítóbb a magyar cigány.”

Párizs ünnepelte őket. Boldogok voltak. Egy hölgy például 750 (olvasd és mondd: hétszázötven) levelezőlapot írt haza nagy boldogságában, hogy mindenki tudjon párizsi tartózkodásáról. Mennyit láthatott belőle...

Volt egy-két dolog, amit nem értettek. Ilyen volt például az, hogy miért kell mindenütt borralót adni, meg az, hogy milyen kevés magyar diák él Párizsban, mert hiszen a hivatalosan guidéken, vezetőkön kívül, (akik szerencsére mind párizsi magyar diákok voltunk) más magyar diákkal nem találkoztak.

Nem, mert a többi menekült előlük. Hisz annyira különböző világban élnek. A pesti ember — akiknek Párizsra is telik — mosolyog, ruhája vasalt, tárcája bélelt és otthon jó levegőjű lakása van... Nem, a Párizsba kiutazó pestiek nem tud-

ják megérteni a kis párizsi magyar diákot, aki a *Quartier Latin* hetedik emeletén ferdefalú, rossztapétás padlásszobában lakik és pomme-frite-et vacsorázik az utcasarkon.

Ők csak a szép Párizst látták és boldogan utaztak haza, pedig a *Quartier Latin* és a *Saint Paul* negyed zeg-zúgos, szűk sikátoraiban főnek a tervek, készülnek a divatrajzok, íródnak a filmszcenáriumok, ott a kis kifizetetlen és fűtetlen szalodalyukakban, ahol éjjelenként kétségbeesett munka után pislákol tovább az égvefelejtett lámpa...

A nemzetek ünnepe

(Naplórészletek)

Párizs, 1933. március 16. Karácsony táján kaptuk a hírt, hogy a *Renaissance Francaise* harminc nemzet Párizsban élő fiait — köztük ötven magyar diákot is — meghívott a *Nemzetek Ünnepe*re.

Két hónapig folytak a szorgalmas próbák, melynek eredménye az lett, hogy dicsőségben fürdettük meg Párizsban a magyar lobogót, és hogy rengeteg ember megtanulta a *hongrois*, a magyar szót.

Legelső szereplésünk a *Diáknegyed* egyik legnagyobb épületében, a *Mutualité* palotában volt március 8-án. Ezrek tomboló lelkesedésében vonult föl a színpadra gyönyörű magyarruhás csoportunk. Fényképezőgépek kattantak, magnéziumfények villantak s a filmgépek berregését elnyelte a tömeg tapsvihara... Körmagyar, csüddöngölő, magyar nóták, tárogató, cigányzene, csárdás s a mosoly, mit a szép magyar lányok szórtak jókedv-

vel és fáradhatatlanul a közönség felé, valóban gyönyörű élmény volt.

Március 9-én, egy délután két szereplésünk is volt a *Salle Gaveau*-ban, Párizs legelőkelőbb közönsége részére. Ez alkalommal *Báthy Anna*, a budapesti Operaház művésznője és *Árvai Jóska* cigányzenekara is közreműködött. A terem mindkét előadáson zsúfolásig megtelt s a siker megkétszerezte a francia lapok magyarvonatkozású cikkeit.

Azután még a diáklányok nemzetközi internátusában (*Foyer des Étudiantes Internationales*) továbbá a *Franciaországi Magyar Egyesületek Szövetségének* március 15-iki ünnepélyén, valamint a párizsi városházban, a *Hôtel de Ville*-ben szerepeltünk nagy sikerrel.

— *Vive la Hongrie! Éljen Magyarország!* hangzott mindenütt, amerre végigpengettük sarkantyús csizmáinkat Párizs aszfaltján. Kalapunkra az árvalányhaj-bokréta mellé francia lányok tűzték a virágot. Az újságok külön hasábokat és képeket közöltek rólunk. A nagy filmhíradók: a *Paramount*, *Pathé-Nathan*, *Éclair-Journal*, első helyen pergettek bennünket. Talán még a filmoperatőrök is mind a magyar lányokba szerelmesedtek...

Siker, dicsőség, jókedv, nóta...

* * *

A kezdet jó volt. Holnap indulunk a *Côte d'Azur*, a fény és az örök tavasz hazája felé. A szerencse és a siker bizonyára ott sem fog cserbenhagyni bennünket.

II.

Grenoble, 1933. márc, 19. Március 17-én este

9 órakor indult ki a párizsi *Gare de Lyon*-ról a gyönyörű elsőosztályú kocsikból álló különvonat harminc nemzet fiaival a francia Alpok felé.

Alig tűntek el a világváros szemrontó villanyreklámjai, a robogó vonatban zene és nótaszóval megkezdődött az ismerkedés, a barátkozás.

Harminc nép jókedvű fiatalsága (kiknek ősei egymást gyilkolták évszázadok vérviharaiban) most együtt volt a francia föld csendes éjszakájában és közöttük mintha ezen az éjszakán megvalósult volna az emberiség nagy álma: *a világbéke*.

A fő társalgási nyelv természetesen a francia volt, de leírhatatlan volt annak az idegennek a sikere, aki csak egy szót is tudott a másik nyelvén.

Ezen a vonaton végigmenni annyit jelentett, mint beutazni a világot és látni és megismerni a különböző fajokat és népeket. Itt karöltve ment a ferdeszemű japán a kis félénktekintetű kínaival. A szőke német együtt ivott a franciával. A *románok* muzsikusa magyar nótákat játszott a tisztele-tünkre. A *csehek* magyarul szólottak hozzánk.

Mikor a finnek kocsijába értem és „*hyvä-päivä*”-vel köszöntöttem őket, az egyik kis finn lány egyszerre a nyakamba ugrott és megcsókolt.

A lengyelek magyar zenére csárdásoztak, az egyiptomiaknál magyar lányok kacagtak.

Ismerkedés... barátkozás... kacaj... jókedv mindenütt.

* * *

Szombaton reggel érkezünk meg a francia Alpok fővárosába, *Grenoble*-ba.

Az állomáson tömeg, zene, cserkészek, virág és üdvözlések fogadnak bennünket. A magyarokat a legelőkelőbb szállóba, a *Hotel Majestic*-be szállásolják.

Délelőtt felvonulás a város utcáin. Festői látvány. A járdán mindenütt tömeg.

— *Vive la Hongrie!*

— *Szervusz!*

— *Madjzsar!*

— *Jónápot!* — hangzik idegen kiejtéssel.

Leírhatatlan a *Grenoble*-i magyarok lelkesedése honfitársaik láttán. Egy *francia* állampolgár könnyezve mondta a Franciaországban született fiának:

— Nézd, kis fiam, ahol ilyen ruhában járnak az emberek, az a mi igazi hazánk.

* * *

Aztán megkoszorúztuk a hősök emlékét. Délután bemutattuk táncainkat, énekeinket a nagy kiállítási csarnokban. Este előkelő szmokingos bál hotelunk nagy termeiben három zenekar muzsikájával. Mi lebegős csikósruhában táncolunk.

Vasárnap délelőtt hivatalos fogadtatás a városi tanács s a nagyközönség előtt. *Grenoble* városa lelkesedéssel és szeretettel ünnepel bennünket. Terített asztalok a városházán. Folyik a pezsgő ... Jókedv ...

Most vasárnap délután van. Én a hotel erkélyén üldögélek s onnét gyönyörködöm a megfesthetetlen látványban. Lenn már gyülekeznek a délutáni felvonulásra. Gyönyörű látvány. Az Alpokból jövő lomha szellő magasra kapja a magyar trikolórt. Köröskörül ragyogó napsütésben csillognak az örökhófedte havasok.

A közönség lelkesedéssel tapsol és éljenez.

Fiaink jókedvűen, dalolva vonulnak. Idehalom a nótát:

*Elhervad az a fű,
Kit a kasza elvág,
Elhervad az a lány,
Kit babája elhagy.
Én is elhervadok,
Jaj de beteg vagyok,
Megölel a babám,
Rögvest meggyógyulok.*

III.

Lyon, 1933. márc. 22. Az állomáson egy lovas és három gyalogos katonazenekar vár bennünket. Hétfő délelőtt tíz óra. Gyönyörű napsütés. A város főútvonalán minden ház lobogódíszben üdvözlő bennünket. Az ablakokban virág, az utcákon tengernyi tapsoló, éljenző tömeg.

Nagyobb lelkesedést és ünneplést el sem lehet képzelni, mint amilyet a nagy kereskedelmi város nyújtott harminc nemzet fiainak. A lyoniak úgy látszik tudják, hogy a kereskedelem nemzetközi és hogy az igazi kereskedelem csak a békében tud virágozni. Ünneplésük ezen érzésüknek szimbolikus kifejezése lehetett.

* * *

Első utunk a városházára vezetett, ahol a város népszerű polgármestere: *Herriot* fogadott bennünket. Közvetlen, szívből jövő, jóízű beszédére nyolcszáz ifjú torok egetverő *hurrája* volt a válasz. A hollandusok még fapapucsukat is levették és azzal tapsolták a lelkes ütemet:

— *Her-ri-ot, Her-ri-ot...*

Mikor *Herriot* a büfféhez hívott bennünket, vállainkra kaptuk és diadalmenetben hurcoltuk körül a virágos, csilláros teremben.

Aztán jöttek a sorozatos szereplések. A szín-

házak minden jegyet már elővételben eladtak, mégis ezernyi várakozó, kíváncsi tömeg álldogált mindenütt és a lyoniak boldogak voltak, mikor elvonulni látták ünnepelt vendégeiket.

Kedden délelőtt impozáns és megható ünnepség volt a *Halottak szigetén*, ahol a delegációk a hősök emlékének hódoltak.

Utána ezerkétszáz terítékes bankett volt a *Grand Palace*-ban csupa lyoni specialitásokkal. Délután a *Fourvière*-hegyre vonultunk, ahonnét a *Mont-Blanc*-ig nyúló hatalmas panorámában gyönyörködtünk. A hegy tetején levő nagy bazilikában egyházi ének és püspöki áldás fogadott bennünket.

* * *

A világ virágoskertje volt a kedd esti nemzetközi bál. Az ezerszínű kosztümök ráncaiból távoli országok és világrészek szelleme hullott. A táncokból és énekekből idegen országok napja és lelke tündökölt a siker s a színes reflektorok fényében. A jókedv pedig és ami annak kifejezője: a mosoly, — mely minden nyelven ugyanaz, — gyönyörű, békés harmóniába fonta össze a daloló, táncoló fiatalságot...

IV.

Nizza, 1933. márc. 28. Egy szelídtekintetű öregúr magasra tartja a „*Hongrie*“ táblát. Oda gyülekezünk. Zene taps, mosoly... Megérkeztünk a pálmák, a narancsfák, az örök tavasz fővárosába...

* * *

Csütörtök délután virágcsata a *Quai des États Unis*-en. Három ágyúlövés jelzi a kezdetet. A

meseszerűen felvirágozott autókról és kocsikról a nemzetek legszebb lányai szórják a virágot. Csoportokban vonulunk el a tribünök előtt. Szól a zene. Hullik a virág. Csatázunk, dobálódzunk a legszebb csokrokkal. Térdig járunk a virágban. A polgármester páholyából valóságos virágzárópor zuhog ránk. Mi sem kéretjük magunkat. A polgármestert nyakig beborítjuk virággal.

Velünk szemben jönnek a hollandok.

— *Vive la Hollande* — kiáltjuk.

— *Vive la Hongrie!* — felelik és körülfigyelnak bennünket. Egy perc múlva már hat nemzet fiai ropják a csárdást virágzárópor közepette.

Este nagy bemutató az *Operában*. Zárószámnak tartanak bennünket, hogy a közönség jó hangulattal távozzék. Sikerünk az összes csoportok között a legnagyobb. A svéd király személyesen gratulál szereplésünkhöz.

... A következő napokon tisztelgés a hősök emlékművénél, bálók, kirándulások *Cannes*-ba, *Monte Carlo*-ba... Vasárnap felvonulás zeneszóval a *Promenade des Anglais*-on s a város főbb utcáin. Éljenzés, taps mindenütt.

Egy őszhajú bácsi tele torokkal kiáltja felénk:

— *Sose hálunk meg! Vive les magyárs!*

* *

Délután a tengerparton bemutató a nagyközönségnek. Tízezrek tapsolják táncainkat. Este a *Palace Hotel* tulajdonosa búcsúestélyt rendez tiszteletünkre. A hollandokat, finneket és letteket is meghívjuk. Közöseltáncoljuk egymás táncait.

* *

Hétfő. Indul a fellobogózott vonat *Marseille*-en keresztül Párizs felé. A padlásszobákban lakó sze-

gény diákok szemében csillogó könny, a lélekben lángoló háláról tanuskodik.

* * *

Csak tíz nap volt az egész, s ez a tíz nap a világ harminc ellenséges nemzetének fiait szerezte és megértésben egyesítette.

Nizzai tavasz

A *Fête des Nations* nizzai virágcsatája alkalmával a minden nemzetet képviselő párizsi diákok csoportja már éppen negyedszer vonult el a *Pálmakorzó* tenger felőli főtribünje előtt. Gyönyörű idő volt. Valahol távol, Magyarországon még a tél utolsó erőlködésének viharai zúgtak és itt, a *Földközi-tenger* partján, a napsugárral versenyezve, záporként hullott a sok virág a világ minden tájáról idehozott tarka kosztümökre.

Illatos, langyos szellő hajtogatta a magyar diákok pörge kalapján az árvalányhaj bokrétákat, s a reájuk hulló virágese — mit a világ itt nyaraló milliomosai szórtak mosolyogva, — a valóban festői viseletű, vidám magyar diákok mindenkit megnyerő sikeréről tett bizonyosságot.

Pákozdi Bandi a város felőli oldalon ment, de a főtribün előtt észrevétlenül mindig átsurrant a másik oldalra, ahol a tribün bal sarkában, világos pöttyös ruhában és nagyszélű kalap alól kékszemű lány mosolygott, és kacagva dobálta feléje a karján felsorakoztatott virágcsokrokat, mit nagy dobozból egy idősebb hölgy igyekezett pótolni nem kis szorgalommal.

Bandi két kézzel kapkodott a kis virágcsok-

rok után, és itt, az örök tavasz kacagó lelkesedésében koplalásról, vizsgákról, szegénységről, mindenről megfeledkezve hihetetlenül jól érezte magát.

Amerre csak a szem ellátott, mindenütt virággal csatázó emberek mosolyogtak. A pálmák fölött hófehér sirályok szelték a csillogó kék magasságot. A szeliden hullámozó végtelen kék vizet hatalmas óceánjáró hasította ünnepélyes nyugalommal. A parton emberek, virág, zene, ének, mosoly, lelkesedés és gondtalanság. *Bandi* ilyenről még álmodni sem remélt s most itt volt az élet kacagó valóságában... Boldog volt.

2.

A harminchárom nemzet ezernyi képviselőjének különvonata visszament Párizsba... *Bandi* eladta jegyét és *Nizzában* maradt. Mit is keresett volna ő még a hatalmas világvárosban, honnét tudományos kutató diákságnak éhező, tenyérfeltörő munkás világa és a szürke hétköznapi emlékei integettek feléje. Elég volt belőle másfél esztendő. A virágcsata után rendezett nemzetközi bálon megismerkedett egy nizzai magyarral, aki befogadta néhány napra.

Vitéz Désy Zoltán egyesített szalon-, műterem-, háló-, dolgozószobájában kapott egy szalmazsákot, melyen meghúzódhatott.

Örült, hogy a lakásért nem kell fizetnie. Két órát dolgozott érte naponta. Mennyivel könnyebb munka volt ez a párizsi szénlapátolásnál, mosogatásnál és vagonmosásnál! A festett és művészileg preparált hólyagdarabok selyemmel való felfűzése, amelyből ócska drótvázakon modern ízlésű lámpaernyők alakultak, üdítő szórakozásként hatottak rá nehéz párizsi napjai után.



*Párizsi magyar gyerme-
kek játék közben a BOIS-
SY-LARIVIÈRE-i erdőben.*

(Photo Dr Tergina.)



*Részlet a párizsi kutya-
temetőből.*

(Photo Lovassy.)





Párizsi magyar diákcsoport felvonulása a Nemzetek Ünnepén Nizzában.

(Photo Dr. Tergina.)



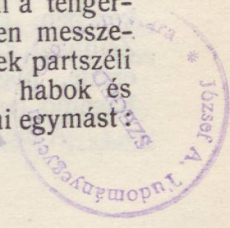
Boldog volt, hogy *Nizzában* lehetett. Dél-
előttönként kijárt a *Földközi-tenger* partjára és él-
vezte tágranyitott szemmel azt, amit még életé-
ben sohasem látott s amit honfitársai közül is
csak oly kevesen láthatnak szegényen.

Hazulról kapott levelei még hóviharokról és
csikorgó szelek dühöngéséről beszéltek, s ő itt a
narancs hazájában, az örök tavasz városában nap-
sütötte pálmák alatt andalgott, ahol a világ milli-
árdosai találkoznak télnek idején...

Otthon már karácsony óta várták. *Bandi*
csak hitegette édesanyját napról-napra, pedig már
a második karácsony is eltelt azóta. A nélkü-
lések szenvedései már régen megérlelték szívé-
ben a délibábos honvágyat, de tudta és érezte,
hogy életében nem lesz többé alkalmá ide visz-
szajönni a pálmák és narancsok kacagó honába.

Utiköltségen kívül már alig volt pénze, mégis
maradt, mégis várakozott, várt valamire, vagy
talán valakire...

Odahaza kis falujában a disznótorok vidám-
hangú költőjének tartották, de párizsi tartózkodá-
sából csak a nyomor ihlette versírásra, az is csak
kezdetben. Azelőtt mindennap talált valamit, ami
éneklésre ösztönözte. Az otthon elképzelt ideális
Párizs rideg realitása azonban napról-napra sor-
vasztotta költői idealizmnsát s amikor elutazása
előtt összeszedegette írott emlékeit, rájött, hogy
hónapok óta nem írt semmit... Pompás tavaszi
délelőtt volt, amikor leült a kaszinón túl a tenger-
partra, és nézte és hallgatta a végtelen messze-
ségű ragyogó kék tenger susogó vizének partszé-
li habos játékát. Ritmikusan zsongtak a habok és
gondolatai is ritmikusan kezdték kergetni egymást:



*Az idők homokórákat pergető szelén
Jön felém valaki
Halkan, csendesen...
Nem tudom kicsoda,*

— szötte tovább gondolatait —

*Nem is ismerem,
Képzelné is csak
Álmomban merem.
Vajjon szöke lesz tán
És tud majd mosolyogni?
Vagy fekete lesz és válni akar?*

Itt megállt kissé, mert propeller berregett bele a tengeri csendbe. Hosszan utánanézett, aztán szinte félhangosan suttogva folytatta:

*A tenger s az ég kékje
Ragyog majd szemében,
Vagy szívéből éledt
Tűzfényű vihar?
Vagy barna lesz és kegyetlen kacér,
Kivel az útam épp csak összeér?
Szelíd lesz, bájos és dalolni fog?
Vagy multbamerengő szomorú titok?
Szeretni akar és gyűlölni fog,
Vagy szegény lesz és örömet hoz?
Vagy gazdagon jön és a bűnbe taszít.
Vagy éltembe szórja virágait?
Nem tudom ki lesz és hogy jó élém,
De biztosan érzem, közelg felém...*

*Az idők homokórákat pergető szelén
Jön felém Valaki halkan, csendesen...*

Aztán fölnézett. Félkilós követ szorongatott kezében. Hirtelen fölkapta és a tengerbe dobta. Zsibbadt karja egyszerre megkönnyebbült, és úgy érezte, hogy elsusogott gondolataival is valami hasonló terhet dobott ki lelkéből.

A meleg levegőtől s az illatos szélről kissé

bódultan tekintett a tengerbe hajított kő nyomába s ím a habokból nagyszélű kalap árnyékolta kacagó szempár csillogott feléje. A lányalak haja, arca és ruhája elmosódott a fehér habokon, de a szempár ottmaradt titokzatosan és tisztán tündökölvé...

A *Montboron* hegyéről hirtelen ágyúlövés dörrent bele az örök tavasz ritmikus csendjébe... *Bandi* föleszmélt:

Dél van, — gondolta. — Mifelénk ilyenkor harangozni szoktak...

Aztán megfordult és egy kis ideig unottan figyelte a *Pálma-korzó* éhségsürgette ritkulását. Majd saját ebédjére gondolt.

— Még van fél kiló szalonnám — fontolgatta — az utolsó „minta“-csomagból, mit még Párizsba küldtek hazulról.

— Nem hiszem, hogy volna szegényebb ember rajtam kívül Nizzában — fonta tovább gondolatait. — Fél ujjnyi szalonna: reggeli, két-ujjnyi: ebéd és egy ujjnyi: vacsora. Még van körülbelül húsz újjnyi, aztán... — Borzadva gondolt arra, hogy neki egy-két ujjnyi szalonna miatt kell itthagyni ezt a csodaszép vidéket, ezt a valóságos földi paradicsomot...

3.

Mire újra körülnézett, a korzó már szinte teljesen üres volt. Egy-két öreg úr lézengett még a kaszinó árnyékában, nagyszípkájú szivarral a szájukban.

— Pénzünk van — gondolta *Bandi*, — de étvágyuk bizonyára elfogyott már, megölte a torkos ingyencségek örökös jóléte.

Aztán ezek is eltűntek. *Bandi* hosszan belebámult a *Cannes* felé húzódó pálmásor ízzástól

hullámozó levegőjébe... s ím a *Negresco* előtt megmozdult valami.

Egy lány volt, aki gyorsan átsietett az útesten, könnyedén föllibbent a járdára és a kaszinó felé tartott a tengerparton. Könnyű kis ruhája megmegvillant a forró napsütésben.

Bandi értelmetlenül bámult feléje, majd még szomorúbb lett... Hirtelenében maga sem tudta, hogy fáj-e ez neki, vagy talán örülnie kellene...

Ki tudná megmondani, mily óriási ellentétek és ellentétes gondolatok vették körül, mióta a külvonlat visszament Párizsba és ő ittmaradt a tavasz, a napsugár, az Élet és szerelem világában egyedül és vigasztalanul... Megint filozofálni kezdett. A közeledő lányra ügyet sem vetett, hisz fáj neki a lányranézés is. Úgysem áll itt senki szóba egy ilyen szegény ördöggel — gondolta magában, miközben a parti gát korlátjának támaszkodva, lehajtott fejjel a szanaszét eldobált arany cigarettavégeket nézegette... Gondolataiba merülve még a lány egyre közeledő lépteit sem hallotta meg, csak akkor figyelt föl ismét, mikor két apró fonott cipőcske topogott el előtte. Fejét nem emelte föl, nem érdekelte a lány, de önkéntelenül is követte az izzó aszfalton a kicsi cipők nyomát. Hirtelen valami fehérség hullott a cipők mögé... Bandi fölvetette a fejét és a lány után nézett. Az nem vett észre semmit, tovább sétált a moló felé...

Bandi odasietett... Hófehér keztyű volt. Fölvette... Ismeretlen, finom illat áradt belőle... Körülnézett. A korzó üres volt. Meggyorsította lépteit s a leány után sietett...

4.

— *Pardon, Mademoiselle!*... — szólította meg. — El tetszett veszíteni a...

A lány hátrafordult... s a nagyszélű kalap árnyékából *Bandi* nizzai álmainak kacagó gyémántjai csillogtak szeliden... *Bandi* elvörösödött.

— Nagyon köszönöm, — mondta a lány kissé rossz francia kiejtéssel, — de mintha már láttam volna önt valahol... Nem találkoztunk véletlenül...

— Lehetséges, igen, ... nem... nem tudom — dadogta *Bandi* belekapaszkodva a meginduló társalgás zavarból kisegítő mentő fonalába.

— Megengedi, hogy egy kicsit... — mondta értelmesebben, miközben az üres *Pálmakorzóra* mutatott.

— Ó, hogyne! Örömmel... úgyis annyira unatkozom. Már két hete itt vagyok, de a virágcsatán kívül még semmi érdekeset nem láttam. Nálunk Amerikában legendákat mesélnek Nizzáról s az itteni tavasz feledhetetlen romantikájáról — csicse-regte gyors egymásutánban a lány, — és itt csak öreg urakat lehet látni...

Ezalatt elérték a korzó végére és megfordultak. *Bandi* nem tudta, hogy ébren van-e vagy álmodik, olyan hihetetlennek tűnt fel előtte, hogy ócska, gyűrött ruhában amerikai lánnyal sétál a *Földközi-tenger* partján. Ennyire szegénynek talán még sohasem érezte magát.

A *Negresco* előtt megálltak.

— Ma nem érek rá — mondta a lány, — mert megigértém nénikémnek, hogy elkísérem bevásárolni. Ha ráér, jöjjön ki holnap délután a strandra. Három után kint leszek. Apropó! Ön hol lakik:

— A... a *Méditerranée*-ban — felelte *Bandi* és érezte, hogy ekkorát még nem hazudott életében.

— Stimmt! Egész közel vagyunk akkor egymáshoz, hisz itt van a szomszédban.

— Au revoir! Viszontlátásra holnap délután.

5.

Aznap délután *Bandi* nem dolgozott semmit művész barátjának. Kimosta apacsingét, ócska burett-nadrágját; kötelet húzott a padlásszoba ablaka elé és buzgó felügyelettel szárította szegényes ruhadarabjait. Este két deszka közé a szalmazsákja alá tette nadrágját, cipőjét kifényesítette, megevett néhány háromnapos olcsón vett péksüteményt egy újjnyi szalonnával, aztán jóízűen elaludt...

6.

Másnap délután a gondtalan és vidám ifjúság örömeiből adott neki ízelítőt az élet

Bandi már két órakerint volt a strandon. Háromkor jött a lány is. Egész délután jókedvűen hancúroztak a tengerparton. Labdáztak, fröcsköltek egymást a kristálytisza sós-vízzel. Nevetgéltek, sütkéreztek és beszélgettek vidáman, fiatalon, boldogan és gondtalanul. Az öreg nyugdíjasok és tőkepénzesek irigy szemmel nézték őket.

A karcsú, hófehér fürdődresszes gazdag amerikai lány talán egy hamburgi gyáros fiát sejtette az intelligens magyar fiúban, aki otthonában deszkák között vasalja magamosta nadrágját, aki padlásszobában szalmazsákon alszik és akinek egész napi tápláléka néhány olcsón vett háromnapos sütemény és egy-két vékony szelet szalonna.

Aznap este vacsora után a kikötőben sétáltak, majd felmentek a *Montboron* hegyére, honét minden délben ágyúdörgés jelzi, hogy a nap elérte legmagasabb pontját az ég boltján, mert a lencsén átszűrt sugaraival lángralobbantotta a rövid gyújtózsínort.

Mikor a sziklába vágott hősi emlék mellett

lejöttek a hegyről, már egymás kezét fogták... A levegő illatos volt. A csillagok miriádjai között ott ragyogott széles képével a hold is.

A pálmák zizzenő halk suttogását elnyomta a tenger fenséges csendjének szünetnélküli zúgó morajlása...

7.

— Mondja, szeret táncolni? — kérdezte a következő nap délelőttjén a lány, amikor ismét a strandon voltak.

— Igen, nagyon szeretek, — suttogta *Bandi* félénken.

— Akkor délután táncolhatunk egyet. Jöjjön át öt-órai teára a *Negrescoba*, majd a nénikémnek is bemutatom. Viszontlátásra ötkor!

— Viszontlátásra ötkor, — ismételte *Bandi* alig hallhatóan. Remegett a szíve, amikor búcsúzóul a kis bársonyos tapintású kéz tenyerébe símult, mert ekkor már tudta, hogy nem fogja többé érinteni...

8.

A *Rue de la buffa*-i kis zárda-kápolna toronyórája éppen fél ötöt ütött, amikor a sarkon két nagy kofferrel megterhelt fiatalember mellett megállt egy taxi.

— Hova parancsolja? — kérdezte a soffőr olyan természetes hangon, mint aki tudatában van annak, hogy Nizzában nem szokás csomagot, pláne két nehéz bőröndöt gyalog vinni.

— Ó! köszönöm... nem kell... csak... csak ide megyek a szomszédba, — felelte a kérdezett.

A soffőr valamit morgott, aztán rákapcsolt motorjára és eltűnt a sarkon. A fiú pedig meg-

állt, letörölte a több mint harminc fokos hőségben alaposan megizzadt homlokát, aztán nagyot sóhajtvá búcsúpillantást vetett a *Negresco* felé, majd elindult a nizzai pályaudvar irányában...

9.

Amikor a *Negrescoban* felhangzott az első keringő, a nizzai állomásról egy kis tehervonathoz csatolt, néhány személykocsiból álló vicinális indult el nehezen szuszogva kelet felé...

Magyar virrasztás Párizs fölött

Éjszaka van...

Megfáradt könnyeit enyhe telének

Most sírja Párizs a szobám fölé,

Kipp-kopp zenével hullnak a cseppek

S szétfolynak halkán a piszkos tetőn.

Szemrontó reklámok vibráló meséje

Megpirosítja a borús eget,

Aludni mentek ma mind a csillagok:

Helyükből az ég könnye pereg.

— Kipp-kopp — súgják, mondják a cseppek

S ez minden mi zaj ma e város fölött.

Itt vagyok én is fölötted Párizs:

Padlásszobámnak kisdéd ablakában

S kipp-koppos álmodban gyönyörködöm.

Mint most az ég, mely szemérem-köpenyével

Betakar halkán és úgy sír neked,

Ugy hajlok föled, hogy altassalak

És szerelmes szívvel súgom neved.

Neveddel minden rólad szőtt álmom

Füledbe súgom ez éjszakán,

Szeretlek... altatlak szegény szívemmel

S úgy sóhajtom rád: „Jó éjszakát!”

Éjszaka van...

Aludj ma csendben, hisz annyit éltél már,
Benned az öröm annyiszor fogant,
Lázrózsás csókoknak viharzó fodrában
Nyom nélkül ringattál századokat.

Álmodók éhes ezreit küldted
Tarka lelkeddel mindenfelé
S a kaleidoszkopnak minden változását
Te festetted a jövők elé.

Éjszaka van...

Aludj ma csendesen városom, te is,
Ne szülj ma zajt és rejtsd el bűnöd.
Értsd meg, hogy szeretlek s e szegény magasból
Szendergő éjedben gyönyörködöm.

Aludj mint azok, kik benned nyugosznak ;
Hugo, Rousseau meg Napoleon

S a nagyoknak ezre, ki hozzád futott,
Ki békét akart vagy állt *Bastille*-okon,
Vagy vére tebenned szertefolyott,
Hogy ott párologjék a guillotinon,
Mint neonfényednek csodás éjszakája
Borús felhőkön éjjel szokott,
Mikor lelkednek néma bánatától
Borzongva fut meg a sarki kokott...

Éjszaka van...

Aludj csendesen, csendesen Párizs,
Fölötted magyar szív virraszt ma éjjel,
Kipp-koppos álmodat — ne hagyj, hogy máris —
Hajnalok fénye szakítsa széjjel...

Álmodj a multról és álmodj jövőt,
Vedd le szívünkről a téli avart
S lelkednek csodás hatalmával
Értsd meg síró szegény magyart,
S add vissza mindazt, mit elvettél tőlünk:
Mindazt, mit eddig a bűnöd takart...

Párizs, 1937. febr. 4-én.

Fogadtatás a francia külügyminisztériumban.

Ösztöndíjas koromban egyszer nyomtatott meghívót kaptam, melyen körülbelül ez állt franciául: *„Franciaország külügyminisztere tisztelettel meghívja Uraságodat az ekkor és ekkor tartandó fogadóestélyére és szerencséjének tartja, ha azon Uraságod személyesen megjelenni méltóztatik.“*

Valami különös meghatottság kerekedett felül bensőmben az udvarias sorok elolvasásakor s addig-addig ismételtem a meghívó szavait, míg végül kívülről tudtam az egészet.

„Franciaország külügyminisztere . . . szerencséjének tartja“, ha én az otthon diplomámmal semmittévő valaki, a somogymegyei dombok és patakok apró malmainak kopott ellenőre „megjelenni méltóztatom“ nála.

Hol van az az idő, amikor még én is korgó gyomorral jártam a Szent Mihály útját s Jankovits Feri „Hubertus“-ában húztam ki a szajnaparti telet?!

— Fene nagy úr lett belőlem — gondoltam és a külügyminiszteri fogadtatásra félnapig borotválkoztam s a nyakkendőmet legalább hússzor megkötöttem míg végre alkalmasnak találtam magam a minisztériumban való megjelenésre.

— Majd megszorongatom én annak a miniszternek a kezét jó magyarosan, — morfondíroztam magamban a földalattin. Hasonló gondolatok rabja voltam akkor is, mikor a külügyminisztérium hatalmas fogadótermeinek bokáig süppedő szőnyegén betornásztam magam a termék legszebbikébe, miközben kétoldalt derék lakájok végtelennek látszó sora hajlongott előttem. Kabátomat hárman szedték le rólam s legalább ennyien nyultak a kalapomért is.

Utólag sajnáltam is, hogy nincs udvari fényképészem, mert valóban illő lett volna filmre venni ezt az álomnak is beillő pompás jelenetet.

A legtágasabb s a csillárok pazar fényében tündöklő teremben, melynek falait vagyontérő gobelinek díszítették, két öreg bácsi fogadott szerepeltet, kikről — az előzetes miniszteri fényképtanulmányok után — azonnal megállapítottam, hogy egyik sem miniszter. Rövid üdvözlés után ez a két bácsi áttessékelt egy még távolabbi csarnokba, ahol akkor már tisztos számú magamfajta „előkelőség” tolongott a hosszú asztalok mellett.

A végén aztán kiderült, hogy a miniszter „egyéb elfoglaltságai miatt” nem tudott eljönni személyesen s egyik államtitkára útján tolmácsolta a meghívottaknak, hogy érezzék jól magukat.

Mikor aztán az egyik asztal végén megjelent Kovács Jóska barátomat, kinek leheletétől csak úgy bodrozott körülöttem a finom francia borok illata, kezdtem megérteni az elképzelt fogadtatás hivatalos képét.

Vagy három teremben is hosszú asztalok roskadoztak a szendvicshalmazok és cukrászremekek hegyei alatt s szégyeltem magam, mikor a drága italok remek palacksorai mögött csak később vettem észre a drága arany és ezüst evőeszközöket, a francia ötvösművészet remekeit s a műkincs számba menő sevres-i porcellán készleteket.

Nem sokáig kérttem magam s a helyzetet megértve hamarosan hozzáálltam én is a fogadtatás kellemes és élvezetes részének lebonyolításához. Akkor már ott állt az asztalok mellett a titokza-Kelet ferdeszemű fia, a forró Afrika alaposan le-sült négére, a hideg észak szőke gyermeke, a Hitler-ifjú, a sarló és kalapács országának moszkvai

kiküldötte stb., egyszóval a világ minden nemzetének Párizsban diákoskodó képviselője.

A nyelvek, fajok, nemzetek és ruhák tarka világában nem kis iróniával élveztem és tanulmányoztam azokat a félszeg mozdulatokat, amellyel egyes „előkelőségek” „hivatalos” úton próbálták csillapítani éhségüket. A legtöbb tudniillik nem tudta, hogyan és milyen eszközökkel lásson hozzá a soha nem látott ingyenségek elfogyasztásához. Egységes és hasonló mozdulatokat talán csak a pezsgő fogyasztásánál észleltem, de őszintén megvallom, hogy az én kezem is remegett az elsőnél a meghatottságtól. De a hatodik „coupe” után elmúlt az izgatottság meghatott érzése s olyan nyugodtan éreztem magamat, mint amikor szalonnát falatoztam nyáron a balatoni országút mellett egyedül.

A szendvicshegyek apályszerű folyamatát hirtelen taps szakította meg. Egy öreg bácsi (bizonyára államtitkár lehetett) felállt egy székre a terem közepén, markába ütött és mosolygó tekintetével csendet parancsolt a bábeli nyelvzavar helyére. Aztán mégegyet tapsolt és megszólalt:

— Igen tisztelt Uraim! Kedves Fiaim! Delbos külügyminiszter úr nagyon sajnálja, hogy a kamara ülése miatt nem jöhetett el önök közé. Az ő nevében szólok most, amikor a világ minden nemzetének itt összegyűlt elitjét köszöntöm őszinte szívből. Érezzék jól magukat. Ismerkedjenek! Hiszen célunk az, hogy a világ fiatalsága egymásra találjon, megismerje egymást s ezzel elősegítse mindnyájunknak leghőbb vágyát: az örök világ-béke megvalósulását!

Ezzel leszállt a székről s vidám poharazgatás közben próbáltunk barátkozni még a legvadabb ellenségeinkkel is a „nagy cél” érdekében. Étel,

ital, széplány, fény, pompa volt bőven, tehát hangulat is, csupán a zene hiányzott. A bölcs rendezés azért mégis helyesen rendelkezett, amikor nem hozatott cigányokat, mert hiszen akkor egy hétvilágra szóló murinak nem lehetett volna egyhamar végét vetni.

A nagy előkészületekért (a magam részéről) ugyan nem volt kár, mert így „előkelőbbnek” éreztem magamat, de láttam, hogy az angol misszek ez alkalommal époly kedvesen csevegtek a nyakendőnélküli, másnaposszakálú szvetteres diákkal is, mint a legfeszesebb szmokingba bújtatott kiküldöttel.

Két óra múlva minden „hivatalos” éhség elmúlt, leapadtak az inyenalmazok, kiürültek a drága palackok s ezernyi jóllakot diákot nyelt el ismét a világváros.

Bizonyára nem egy lesz közöttük olyan, aki majd az inség napjaiban e hivatalos fogadtatás emlékéhez jár vissza ebédre s — merem remélni — talán akad bőven olyan is, aki komolyan megfontolva magáévá teszi majd az államtitkár rövid, de igen velős szavait.

Ez volt röviden az 1936. évi külügyminiszeri hivatalos fogadtatás hivatalos története.

Fontosabb párizsi címek

A párizsi m. kir. követség

címe: Légation de Hongrie. 15, rue de Berri. Paris. VIII.

Magyar Ház.

(Egyesületek, orvosi rendelő, iskola, misszió, könyvtár, betegsegélyző, jogi tanácsadó, iroda, idegenvezetők, stb.) 27⁹, rue de Vaugirard. (9, Square de Vergennes.) Paris. XV.

Magyar Tanulmányi Központ.

Igazgató: dr. Molnos-Müller Lipót. 18, rue Pierre Curie. Paris. V.

Északfranciaországi misszió.

Abbé Uhl. 2, rue Jean-Levasseur, Lille. (Nord).

Délfranciaországi misszió.

Abbé Szokolyi de Bernecze. 198, Cour Jean-Jaurès. Grenoble (Isère).

Magyar könyvek Párizsról

Baráth Tibor: *A franciaországi magyarság.* 1935.

Bárány Gerő: *Útközben.* É. n.

Cs. Szabó László: *Hét nap Párizsban.* 1936. *Doveri átkelés.* 1937.

Földes Jolán: *A halászó-macska uccája.* 1936.

Havas Albert: *Kék vonat.* 1936.

Hevesi András: *Párisi eső.* 1936.

Kádár Endre: *Önbüntetés.* 1934.

Kovalovszky Miklós: *Irodalmunk Páris-szemlélete a háború után.* 1938.

Karácsonyi Benő: *Napos oldal.* 1936.

Köves Tibor: *A barbár.* 1935. *Csavargók menetrendje.* 1936.

Lovassy Andor: *Az Eiffel-torony árnyékában.* 1934.

- Marconnay Tibor : *Francia földön.* 1934.
- Márai Sándor : *Idegen emberek.* 1930. *Napnyugati őrárat.* 1936. *Egy polgár vallomásai.* 1935.
- Molnár Sándor : *Magyar sors francia földön.* 1931.
- Orbók Attila : *Páris élete.* 1927. *Párisi notesz.* 1926.
- Orbók-Terescsényi : *A magas iskola.* 1928.
- Pogány Béla : *Koldusok a Szajna-parton.* 1932.
- Rejtő Jenő : *Párizsi front.* 1932.
- Sándor Kálmán : *Áttatlaúok.* 1935.
- Simán Erzsébet : *Gergely-lányok, V. emelet.* 1938.
- Simonfay Margit : *Pesti lány Párisban.* 1935.
- Szántó György : *Stradivári.* 1933.
- Szeben Klára : *Egy lány elindul. É. n.*
- Szentgyörgyi Ferenc : *Párizsi portrék. E. n.*
- Szúdy Elemér : *Trianon után Páris felé.* 1924.
- Tamás József : *Páris és Franciaország.* 1926.
- Tamás István : *Egy férfi visszafordul.* 1934.
- Tábori Kornél : *Páris magyarjai. É. n.*
- Torday Sándor : *Közbizet Párisban.* 1937.
- Vaszary Gábor : *Monpti.* 1934. *Ő.* 1935. *Ketten Páris el-*
len. 1937.
- Vághidi Ferenc : *Valaminek történnie kell.* 1934.
- Vándor Iván : *Andrea találkozik az élettél.* 1932.
- Zilahy Lajos : *A fegyverek visszaneznek.* 1936.
- Zsolt Béla : *Bellegarde.* 1932.

A szerző önálló művei:

Az Eiffel-torony árnyékában. I. kiadás. Pécs, 1934. Elfogyott.
 Az Eiffel-torony árnyékában. II. kiadás. Pécs, 1935. Elfogyott.
 Szent István városa. Szeged, 1938. Elfogyott.
 Az Eiffel-torony árnyékában. III. átdolgozott kiadás. Szeged, 1938.

Sajtó alatt:

Francia írárok Székesfehérvárról (1504—1938).
 A magyar katonaélet nótái. — Párizs közléről.
 Az 1848-as szabadságharc párizsi magyar emigránsainak irodalmi kapcsolatai.

Néhány szó a szerzőről.

E könyv szerzője 1909. szeptember 12-én Pákozdon (Fejér m.) született, r. k. vallású, székesfehérvári illetőségű, nőtlen, magyar állampolgár. Elemi iskoláit Székesfehérvárott végezte. Középiskolai tanulmányait és érettségi bizonyítványát a cisztercita rend székesfehérvári „Szent István” reálgimnáziumában szerezte meg 1928-ban. Önkéntes katonai szolgálatának (M. kir. „Szent István” 3. h. gy. e.) letelte után a magyar állam jóvoltából egyetemi századba került s mint ilyen a pécsi Erzsébet Tudományegyetem bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi karán abszolutóriumot és a pécsi M. Kir. Országos Tanárvizsgáló Bizottságnál magyar-francia szakos tanári oklevelet szerzett. Mint állástalan diplomás, egyideig nevelősködött, majd 1935-ben az Országos Egészségügyi Kiállítási központi titkára lett. A nagysikerű Magyar Egészség Hete befejezése után mint hólapátoló, statisztika (budapesti Nemzeti Színház) és szellemi munkások kereste kenyerét. Kétszer a maga erejéből, egyszer pedig francia állami ösztöndíjjal kint járt külföldön s tudományos kutatásai elismeréséül több belföldi ösztöndíjban is részesült. Katonanóta gyűjteményét a Kormányzó Úr Ófelmértósága magas köszönetével tüntette ki. 1936. február 1-én a pénzügyminiszter malomellenőrnek nevezte ki Somogy vármegyébe. 1937 október 1-én a szegedi állami Horthy Miklós Tanítói Internátus (Hősök kapuja) felügyelő tanára, majd később egyidejűleg a szegedi állami Felsőipariskola óraadó magyar tanára lett. Nyolcadikos gimnázista kora óta széleskörű irodalmi és társadalmi működést fejt ki. Több mint ezer kisebb írása a legkülönbözőbb folyóiratokban és napilapokban látott napvilágot.

Állandó címe: Székesfehérvár, Aranybulla út 15. sz.

